az kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Kálvária - Vincze László grafikája

Jézus így szólt tanítványaihoz: „Tudjátok, hogy két nap múlva lesz a húsvét ünnepe, és az Emberfia átadatik, hogy megfeszítsék.” Ekkor összegyűltek a főpapok, az írástudók és a nép vénei Kajafás főpap palotájában, és megegyeztek abban, hogy Jézust csellel elfogják és megölik. De ezt mondták: „Ne az ünnepen, hogy zavargás ne támadjon a nép között.” (Máté 26: 1-5)

XV. évfolyam 1. szám *Stockholm, 2007. március*

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL
151 64 SÖDERTÄLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08–550 160 66 Mobil: 070–602 29 68
E-mail: parokia@telia.com

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

JORDÁKY BÉLA *főfelügyelő, az ET elnöke*
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031–795 25 02 Fax: 031–795 25 04
Mobil: 070–562 31 08

SEBESTYÉN GÁBOR *főgondnok STH felügy.*
126 47 HÄGERSTEN/STH Fastlagsvägen 42/1
Tel: 08–18 41 72

TÓTH ILDIKÓ *főjegyző, Sölvesborgi felügyelő*
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsgatan 4 H
Tel/Fax: 0456–140 37 Mobil: 0730–25 40 14

LÁSZLÓ BÉLA *ET-tag, Göteborgi felügyelő*
418 31 GÖTEBORG Vädersolsgatan 21
Tel: 031–54 27 19 Mobil: 076–204 10 80

PAP IVÁN *központi pénztáros*
181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2
Tel: 08–731 83 60 Fax: 08–731 08 28

VERESS ILDIKÓ *Szeretetszolg.orsz.megbízott*
352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470–76 34 42

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK

DEÁK GYÖRGY *Borâsi felügyelő*
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: 033–23 03 07

FEKETE JENŐ *Eskilstunai felügyelő*
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: 016–12 00 39 Mobil: 070–920 33 72

DEÁK JÁNOS *Halmstadi gondnok*
302 51 HALMSTAD Stålgatan 36
Tel/Fax: 035–10 89 74 Mobil: 070–491 08 74

id. VASZI ÁRPÁD *Helsingborgi felügyelő*
252 75 HELSINGBORG Närlundavägen 10
Tel: 042–28 21 35

GAAL ANDRÁS *Jönköpingi felügyelő*
567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393–161 69

BÖDECS MARGIT *Katrineholmi felügyelő*
642 33 FLEN Junivägen 9
Tel: 0157–129 04

PAPP ANNA *Ljungbyi felügyelő*
341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 19
Tel: 0372–819 67

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN *Malmői felügy.*
217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: 040–26 76 38

REHÓ ISTVÁN *Västerâsi felügyelő*
723 51 VÄSTERÅS Glasbägargatan 7
Tel: 021–12 09 91

SPÁDA JÁNOS *Växjöi felügyelő*
352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470–76 34 42 Mobil: 076–233 66 17 *(új!)*

TÂNGAGÄRDE Gyülekezeti Otthon
Tel: 033–27 50 22

Külföldről előbb Svédország hívószámát, a 0046-ot kell tárcsázni, s a körzetszám előtti 0-t el kell hagyni.

Teleki Gergő zongoraművész

2006 októberétől egy éves ösztöndíjjal a Malmői Zeneművészeti Főiskolán folytatja tanulmányait Teleki Gergő zongoraművész. December, január, február és március folyamán istentiszteleteinkkel egybekötött zongorahangversenyein Liszt, Bartók, Rahmaninov műveinek virtuóz előadásával aratott osztatlan sikert Malmö, Halmstad, Jönköping, Västerås, Eskilstuna, Stockholm, Göteborg, Borås, Helsingborg, Växjö és Sölvesborg gyülekezeteiben. Angerstadban svéd közönség előtt, Stockholmban pedig az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetségén adott nagysikerű hangversenyt. Teleki Gergő áprilisban Tallinnban és Helsinkiben, **május 12-én 15:00 órakor a stockholmi Zenemúzeum koncerttermében** lép fel.

Teleki Gergő 1986-ban született Dunaújvárosban. Öt évesen már klasszikusokat játszott, 11 évesen felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tehetség-képzőjébe. 13 évesen a Zeneakadémia Nagytermében koncertezett. 16 évesen a Zeneakadémia Művészképzőjében Baranyay László és Falvai Sándor irányításával folytatta tanulmányait. Számos országos és nemzetközi versenyen ért el kimagasló eredményeket. Koncertezett többek között Budapesten, Pécsett, Nagyszebenben, Rómában, Grazban, Bécsben, Hágában, Ingolstadtban, Augsburgban, Marienbadban, Goriziában, Kitzingenben, Enschedeben, Weikersheimben, Nürnbergben és Scheiernben, most pedig a fentebb említett észak-európai városokban.

Hálásan köszönjük Teleki Gergő közösségeinket megajándékozó csodálatos koncertjeit, s szívből kívánunk neki felejthetetlen élményeket, világra szóló sikereket!

Az Amerikai Egyesült Államok nagykövetségén adott koncerten Judy Wood nagykövetasszony (középen) és a Nemzetközi Nő Klub (International Women's Club) elnöknőjének társaságában

Mert… DE!

Gondolatok mennyei és földi állampolgárságunkról

Hálás lehetek, mert olyan korban vagyok fiatal, amikor kitárult előttünk a világ. Ma már nem ritka dolog, hogy felszállunk a vonatra, buszra, repülőre, és külföldön töltünk pár napot. Egy fapadosra felülve Pestről előbb érek Stockholmba, mint vidéken élő szüleimhez. A mi nemzedékünknek ez megadatott: utazunk, felfedezzük a világot, olykor a hátunkra kapunk egy hátizsákot és csak úgy átugrunk egy másik országba, mintha a nagyszüleinket látogatnánk meg. Van útlevelünk, van lehetőségünk: szüleinknek, nagyszüleinknek alig, vagy egyáltalán nem volt. Én szilágysági vagyok, most épp Pesten tanulok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán magyar és esztétika, és ami még fontosabb, a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának vallástanár szakán; és valahogy így vetődtem egy hónapra Svédországban élő rokonaimhoz.

Utazunk. És ahogy az ember minél több helyre eljut, annál magabiztosabban mozog a nagyvilágban. Egyre inkább meggyőződésem, hogy nem a gyűlő tapasztalatok vagy a nyelvtudás miatt. Egyszerűen azt látjuk, hogy nem tudunk a sárgolyó egy pontjára se menni, ahol ne lennének testvéreink, magyarok. Már száz évvel ezelőtt is elképedt ezen a mi Kosztolányink; pedig hol volt még akkor a második világháború, és főként hol volt Ötvenhat! Párom frissen végzett lelkészként most a nagy Amerikának egy eldugott csücskében tanul egy évet, olyan déli államban, ahol magyar gyülekezet több száz kilométeres körzetben sincs. Kereste az ottani magyarokat az interneten, és azzal a tudattal indult ki, hogy ott nemigen vannak. Most, hogy már egy ideje ott van, arról „panaszkodik", hogy annyira jól érzi magát egy magyar közösségben, hogy nem igényli az amerikaiak társaságát, s alig-alig fejlődött a nyelvtudása.

Mert ilyen nép vagyunk: szétszórattunk, szétszóródtunk. Évtizedek óta kesergünk ezen, mi a Kárpát-medencében sóhajtozunk utánatok, messzire szakadottak után, és ijedten figyeljük, beolvadtok-e, megmaradtok-e, mert valakinek segíteni kell majd rajtunk, mi fogyunk, ijesztő sebességgel az anyaországban és rettentő gyorsasággal az eltépett részeken. Ti pedig vágyakoztok az itthon maradottak után, az erdélyi hegyek után és a balatoni nyarak után, és tőlünk várjátok azt a biztatást, hogy érdemes még magyarnak maradni.

Mert ilyen nép vagyunk: szétszórattunk, szétszóródtunk. S hogy így történt, ezen segíteni már nem tudunk: nézzük hát ezt másik oldalról is. Mert alig van nép, akinek megadatna az a csodálatos dolog, hogy bárhová megy a nagyvilágban, mindenütt talál testvéreket. Magyarország már régen nem csak a Kárpát-medence, és a legelképesztőbb dolog lenne azt állítani, hogy az a mindössze 93 ezer km^2, amit ma a nagypolitika annak nevez! Mekkora áldás az, hogy kint élő magyarok megteremtették a saját kis falatnyi Magyarországukat idegenben is: Torontótól, New Yorktól Sydney-ig, Utrecht-től Kölnig, és Stockholmtól Malmőig. Ebből az áldásból részesültem én is gazdagon, ahogy Molnár-Veress Pál nagytiszteletű úr segítségével – ugyan csak egy hétvége erejéig –, de belepillanthattam a svédországi protestáns gyülekezetek életébe. Csodálatos ajándék volt, mert nem az volt az érzésem, hogy megismertem egy idegen országot, vagy az ott élő magyarokat, akik kedvesen fogadtak: dehogyis! Úgy éreztem, hogy otthon voltam, egy-egy szelet Magyarország az istentisztelet éppúgy, mint utána a gyülekezeti kávézás és beszélgetés. Ahogy hazajöttem, teológus barátaim első kérdése az volt: milyen volt idegenben? És azt kellett válaszoljam: nem idegen az, otthon éreztem magam. Mennyivel másabb egy istentisztelet? Semmivel! Ugyanaz a Krisztus hirdettetik, és azt kell mondjam, hogy ugyanúgy. Nincs nagyobb különbség még a liturgiában sem, mint Magyarország egyes vidékei között.

Mert ilyen nép vagyunk: szétszórattunk, szétszóródtunk, de ahova szóródtunk, ott mindenütt kialakultak azok a magyar közösségek, amelyek számára fontos, hogy megőrizzék magyarságukat, és fontos az anyanyelven hirdetett Ige. Talán ideje lenne nem keseregnünk ezen, hanem felismernünk ennek az ajándékát, és a Magyarország, hazánk szó alatt végre nem csupán a Kárpát-medencére gondolni, hanem területileg is beleérteni azt a sok-sok kis országrészt, amelyik világszerte ugyanazokkal a gondokkal küszködik és ugyanazok a céljai. Mekkora ajándék volt, hogy októberben nem csak mi álltunk hetekig a Kossuth téren, de jöttek az üzenetek New Yorkból, Stockholmból, Helsinkiből: veletek vagyunk! Mert bármit is mond egy miniszterelnök beiktatásakor, ugyanúgy vezetője kell legyen a helsingborgi magyarnak, mint a marosvásárhelyinek, és ugyanúgy kell képviselje malmői hazánkfia érdekeit, mint a kecskemétit.

De egyre inkább meggyőződésem, hogy ez nem elég, mert ha azt akarjuk megérteni, hogy mitől ország egy ország, akkor egészen máshol kell keresnünk a választ. Krisztus Urunk sokat beszélt Isten országáról, s egy alkalommal odamentek hozzá a farizeusok, hogy nagyon szép, amiket mondasz Isten országáról, de mikor jön az el? És egyáltalán, hol lesz? – kérdeznek tovább a tanítványok. Időben és térben gondolkodnak, ahogy mi is gondolkodunk általában egy országról, de Jézus ekkor valami meglepőbbentőt mond, ami valahogy széttöri az emberi gondolkodás korlátait: „… Azt sem mondhatják: Íme itt, vagy íme ott van! – Mert az Isten országa közöttetek van!" Meggyőződésem, hogy egy így van nem csupán a mennyei „állampolgárságunkkal" és országunkkal, de a földivel is: Magyarország nem egy földrajzi terület, nem a mai Magyarország, de még csak nem is a Kárpát-medence! Nem lehet azt mondani, hogy Magyarország Budapesten vagy Halmstadban van! Azt a titokzatos, megfoghatatlan valamit lehet igazán Magyarországnak nevezni, ami közöttünk történik: ahogyan egymással bánunk, ahogyan együtt gondolkodunk, ahogyan együtt oldjuk meg a mi közös problémáinkat, ahogyan együtt harcolunk közös ügyeinkért; együtt örülünk a sikereknek, búsulunk a kudarcokon; és együtt írjuk meg a mi verseinket, festjük meg a mi képeinket. Ezért érezhettem magam otthon közöttetek, erre az igazi magyarságra volt csodálatos példa nekem az a szeretet, amivel fogadtatok: hálásan köszönöm ezúton is!

Ilyen nép vagyunk tehát: szétszórattunk, szétszóródtunk. Fogyunk is, kíméletlen gyorsasággal. És ez a mondat után van egy DE, egy olyan nagy DE, amit nem lehet nem érezni, amit nem lehet nem hinni, mert enélkül nem lenne értelme magyarul beszélni, magyar irodalmat írni, Tångagärdén is magyar tábort szervezni. Olyan DE ez, amit talán felesleges is leírni, mert annyira természetes: mégis ezen áll, vagy ezen bukik minden. Ma megint nagyon sokat foglalkozunk a nemzethalál több évszázados fájdalmas gondolatával, belekeseredtünk abba, hogy úgy tűnik, tudatosan a biztos pusztulásba vezetik a magyarokat azok, akiknek erre hatalmuk van, és akik – fájdalom! – szintén magyarok. Szétszórattunk, szétszóródtunk, fogyunk, DE ez nem jelenti, hogy pusztulásra vagyunk ítélve! Még csak azt sem, hogy reménytelen szélmalomharc azon erőlködni, hogy a Svédországban élő magyar fiatalok megtanulják az anyanyelvüket. Mert az a Magyarország, ami „közöttünk van", biztosan nem fog elfogyni. Mert szétszóródtunk, szétszórattunk, fogyunk, de ez az, ami túlmutat a keserű statisztikákon, vagy akár a mostani politikai állapotokon! Ugyan ki is mondhatná, hogy eltűnik Magyarország, amikor Göteborgban ilyen egyetértésben kávéznak együtt testvérek istentisztelet után, kis országunk, vagy gyülekezetük dolgairól és a napi tennivalókról beszélgetve? Van reménységünk hát erre is, nem olyan, amilyet az emberi logika kíván, mert az igazi reménység valahogy mindig túllépi a józan racionalitás határait. Ez az Úristen logikája.

Emlékezzünk csak: hogyan is működött ez a logika az evangéliumokban? Mit gondoltak, éreztek a tanítványok Nagypénteken? Meghalt a Mester, nincs már remény, minden szertefoszlott! Ez az emberi logika: Ebből a helyzetből már nincs kiút! – Hát dehogyis nincsen!

„Mert megölhették hitvány zsoldosok,
És megszűnhetett dobogni szive –
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die."
Pilinszky János: Harmadnapon

Mert … de. És ez olyan de, amit felesleges kitenni: a költő csodálatosan ráérzett erre. Hálás szívvel kívánok áldott Húsvétot a svédországi magyar testvéreknek!

Dull Krisztina
2007. március 22., Budapest

Tóth Ildikó

Március

Március elején valami mindig van a levegőben. Valami várakozás. Hogy valami lesz, valami történik. Ha csak annyi is, hogy kisüt a nap... vagy beborul. Lehet, hogy jön egy tavaszi vihar, mely tisztára söpri a poros utcákat, elsodorja a hervadt faleveleket, felrázza téli álmából a tunya gondolatokat, ki tudja? És más ez mint az adventi várakozás. Nyugtalan. Tavasz jön. Megmozdul a fagyos táj, az újrakezdés reményében fellélegzik a természet. Feszülnek a rügyek, kibújnak, kinyílnak az év első virágai. A levegőben lüktet Áprily Lajos *Március* című versének ritmusa...

A tavasz igézete bizonyára így hatott az emberekre 159 évvel ezelőtt is szerte Európában. Lírai gondolatokat ébresztett, ébreszt ma is Március. Elmúlt a tél, jön a tavasz, ledobjuk téli nehéz ruhánkat, gondjainkat is vele, – örvendezünk. Ennyi elég a vidámságra, boldogságra. Ünnepel Európa.

Csak nekünk, magyaroknak jelent mást, jelent sokkal többet március. Mi másként, másért ünnepeljük a tavasz közeledtét. Bennünk nem csak lírai, de forradalmi gondolatokat is ébreszt a tavasz immár 159 éve. Ilyenkor, március idusa közeledtén Áprily gyönyörű líráját lelkünkben elhomályosítja Petőfi Sándor forradalmisága. Az ő verseivel emlékezünk ama nagyszerű forradalmi márciusra, mikor úgy tűnt, minden magyar egyet akart. Egy célért áldozta vagyonát, egészségét, életét. Hogy a célt elérni nem sikerült? Igaz. De ennek a csodálatos összefogásnak, egyet akarásnak az emléke, szellemisége éltet bennünket, ad erőt elviselni hányattatásunkat, meg nem értettségünket ma is.

Sölvesborgban a 2007. március 10-i istentiszteleten a 159 éve kitört magyar szabadságharcra emlékeztünk mi, a történelmi Magyarország majd minden részéről összeverődött kicsiny, de lelkes gyülekezet. Közösen ünnepeltünk, együtt: a Kristianstadi Egyesület, az Olofströmi Katolikus Gyülekezet és a Sölvesborgi Protestáns Gyülekezet tagjai, az összefogás, az egyet akarás, az együvé tartozás érzésével a szívünkben. Ezt az érzést táplálta az a tény is, hogy vendégeink származása, hovatartozása is ugyanilyen vegyes képet mutatott, hiszen Cselényi László, a Duna TV elnöke Budapesten él, de erdélyi származású, Csanaki Eleonóra és Haraszti Mária előadóművészek a felvidéki Pozsony szülöttei, a malmői Zeneakadémia ösztöndíjasa, Teleki Gergő zongoraművész Magyarországon, Dunaújvárosban látta meg a napvilágot.

Az ünnepi istentisztelet nyitányaként Teleki Gergő eljátszotta Liszt Ferenc Magyar Rapszódiájának egyik részletét, az istentisztelet alatt pedig zsoltárainkat kísérte zongorán. A Molnár-Veress Pál lelkész prédikációja alapjául választott jeremiási ige mintegy megadta az est alaphangulatát. Csanaki Eleonóra és Haraszti Mária műsora felidézte a magyar történelem sorsfordulatokban gazdag eseményeit, részint történelmi tények felolvasásával, részint költőóriásaink események ihlette verseinek tolmácsolásával. Természetszerűleg, előadásukban a legnagyobb hangsúlyt az 1848-as forradalom kapta, Petőfi forradalmi verseinek megszólaltatása által.

Az istentiszteletet után Cselényi László, a Duna Televízió elnöke tartott beszédet, melyet a gyülekezeti házban közös beszélgetés, zenehallgatás követett. Az ünneplő közönséget a templomban a gyülekezet presbiterei fogadták és köszöntötték, a gyülekezeti házban a Magyar Egyesület vezetősége.

Biztató, reményt keltő, jelképértékű volt, hogy az istentisztelet előtt Molnár-Veress Pál lelkészünk Köble Krisztina Jozefina személyében új egyháztagot avatott a keresztség által.

Szente Imre

FOLYTATÁSOS CSILLAGHULLÁS

Sütő András és Határ Győző elmenése után **Lázár Ervin** és **Nagy Gáspár** halálával újabb két fényes csillag futott le gyors egymásutánban a magyar irodalom egéről. Mindkettőt ismerhettük személyesen is: jártak a Magyar Házban; Nagy Gáspár a közelmúlt egy márciusában Görömbei Andrással, Lázár Ervin tíz éve az önképzőkör nyári táborának vendégeként felesége, Vathy Zsuzsa társaságában. Halálhírük nem érte váratlanul barátaikat, akik tudtak a sejtjeikben pusztító gyilkos kórról. Engem váratlanul ért, főleg Nagy Gáspáré, akit férfikora teljében ragadott el családjától, három gyermekétől.

A Hitel folyóirat márciusi száma együtt búcsúztatja őket, terjedelmének mintegy felét nekik szenteli. *Gyász, fekete karácsony* az erdélyi Ferenczes István versének címe (vele is egy nyári táboron találkoztam először), amelyben Lázár Ervint, „a bajuszos, éteri tündér”-t elsiratja. Az „ervini mosoly”-ból, amit Kalász Márton, az írószövetség elnöke felidéz a farkasréti temetőben (2007. jan. 10-én), mi nem sokat láttunk azon az 1997-es táborozáson: mint valami nagy, szőrös, fekete diridongó fázósan gubbasztott a „tongai zöld télben”; nála egyértelműbben csak a hasonló kaliberű jeles író, Gion Nándor fejezte ki (egy későbbi táboron) tiltakozását az ilyen mostoha bánásmód ellen a természet részéről.

Megvallom, nem voltunk valami jól felkészülve Lázár Ervinből akkoriban, azt pedig hiába reméltük, hogy majd megismerteti magát. Ő a nehezen feltörhető diók fajtájába tartozott, s a Ferenczes Pista emlegette pannon borok, budai kiskocsmák is távollétükkel tüntettek, márpedig azok híján megdaloltatni sem tudtam. Bár föltételezem, hogy rácegresi gyermekkorából, mint Illyés Gyulának, neki is voltak emlékei citerás-dalos pusztai estékről. Hogy a negatívumokkal folytassam: táborunk témája: „erkölcs és politika”, amiről éppen neki kellett előadnia, sem lehetett túlságosan ínyére. Nem mintha valaha is vétett volna a „politikai erkölcs” ellen, ellenkezőleg: Nagy Gáspárral együtt a dokumentálhatóan tiszta múltúak közé tartozik, amit még ellenségeik is elismernek. Ám ezt nem saját érdemének tartja. A Hitel naplórészleteket idéz tőle: 2004. októberében tekint vissza az Ötvenhatot követő számonkérések, igazoltatások korszakára. Húszéves fejjel, ha nem volt is forradalmár, elég parazsat gyűjtött a fejére ahhoz, hogy alternatíva elé állítsák: fölcsap besúgónak, vagy zaklatásnak, börtönnek teszi ki magát és családja tagjait. „Mit csináltam volna? Nem tehetek mást, csak hálát adok Istennek, hogy sohasem kerültem ilyen helyzetbe. Vagy ha belekerültem, nem értettem, nem éreztem a súlyát, naivságom és tudatlanságom (akár azt is írhatnám: butaságom) fényes védőburája megóvott.” Az is szerencse dolga, ha valaki „kacsának” született. Egy novellájában ezt mondatja hősével s alteregójával: „Én tudom, hogy sohasem leszek romlott. Akármit csinálok, olyan vagyok, mint a kacsa … akármilyen piszkos pocsétákban virityöl, utána kimászik, megrázza magát, és hófehér.”

Gyermekek kedvenc írója, maga is nagy gyermek, akire őrangyala vigyáz? A táborban, talán jövetelének hírére, a szokásosnál nagyobb gyerekseregy gyűlt össze. Köztük érezte jól magát. Nem zavartuk együttesüket, tapintatosan távol maradtunk. „Őrangyala”, Zsuzsa is felfüggesztette hivatalát. Vidám „felnőttként” jól érezte magát a „felnőttek” társaságában. Hamar fölfödöztük, hogy „földiek” vagyunk: Pápa, az ő szülővárosa, bár a szomszéd Veszprém megyében van, közelebb esik Celldömölkhöz, mint Vas megye székhelye, Szombathely.

„Ritka szerencsések azok az írók, akiket a gyerekek és a felnőttek is sajátjuknak éreznek. Lázár Ervin ilyen író volt” – így vezeti be megemlékezését Rónay László a katolikus Új Ember c. lapban. „Igazán maradandóknak” a gyerekek számára írt műveket tartja ugyan – mint nagyapa ezekből olvas fel unokáinak, ahogy más nagyapák s immár nemcsak magyarok teszik, mert meséi fordítások révén más nyelvterületeken is népszerűek lettek. Hazai földön pedig a talán legkedveltebb *Szegény Dzsoni és Árnika* c. meséjét nemcsak olvashatják, hanem filmen is láthatják rajongói. „Világteremtő” képességét különösen *A négyszögletű kerek erdő* c. gyermekregényben csodálhatják meg. Leleményes az ehhez hasonló bizarr, meglepő címek kitalálásában; egy mesegyűjteményének *A hétfejű tündér* címet adta.

Novelláskötetei, melyek inkább felnőtteknek szánt „meséket” tartalmaznak, a ’60-as évek közepétől jelentek meg. A novellák egyfajta szimbolikus önéletrajzzá állnak össze. Központi figurájuk hosszú időn át egy Illés Ézsaiás nevű fiatalember, az író alteregója, aki hozzá hasonlóan egy pusztán töltötte gyermekkorát s a megélhetési gondoktól kényszerítve került a nagyvárosba, de képtelen ott megszokni; visszavágyik szűkebb hazájába s a pusztán töltött boldog gyermekkorába. Be kell azonban látnia, hogy nincs visszaút számára, a városban kell megtalálnia helyét s azt a feladatot, amire született. Ebben a szellemben fogalmazódik meg benne a prófétai küldetéstudat, hasonló ahhoz, amellyel Isten a bűnös Ninivébe küldte Jónás prófétát, hogy megtérésre szólítsa fel a város lakóit, különben pusztulás vár rájuk. Hősünk azonban, annak ellenére, hogy két próféta nevét is viseli, gyengének bizonyul a nagy feladatra, szelíd lénye, tanítása legfeljebb érzékenyebb női lelkekben talál visszhangra, de ott sem tartósra, s akit végül feleségül vesz, idő múltán csak élhetetlenséget lát férje szelídsége, jósága mögött. „Az a hülye gyermekkorod, az! Mit akarsz, vén ló vagy, és mindig ezt a gyerekkort fújod! Az a pocséta pusztád! Beledöglesz, vedd tudomásul, sohase lesz semmid. … Képtelen vagy a harcra, igenis, képtelen vagy a harcra!”

Ézsaiás reakciója nem az, hogy megembereli magát, és fölveszi férfimódra a harcot, hanem az, hogy immár leszámol pusztával, városmentéssel egyaránt, elhagyja prófétaságát s prófétai nevét is, visszahúzódik maga teremtette magánbirodalmába, a *Masoko Köztársaság*ba. Ez a „leépítés” azonban nem sikerül neki maradéktalanul, s szerencsére magának az írónak sem. Új ihlet forrása lesz számára az a változás, mondhatnánk: fejlődés,

amelyen a próza keresztülmegy a hatvanas-hetvenes években. Latinamerikai írók (Marquez, Borges, Fuentes) regényeiben megszűnik a realizmus egyeduralma, mely Balzac óta a társadalom- s emberábrázolás szinte kötelező stílusa volt, legfeljebb romantikával színeződhetett, mint a mi Krúdynk tollán. Nem lépik át ezt a határt Lázár Ervin „Ézsaiás”-novellái sem, csak az utolsóban, a *Rozmaring*ban jelentkezik először a „csodás elem”, a mágia s a misztika, mely olyannyira jellemző a modern latinamerikai írók regényeire. Lázár Ervin sem áll meg korai szociografikus jellegű és célzatú elbeszéléseinek realista stílusánál, új novelláit a „mágikus realizmus” szellemében írja, ami – s ez maga is csoda – nemcsakhogy nem rombolja le, hanem kiteljesíti az ábrázolás életszerűségét. (Egyébként, mint mondják, nincs semmi új a nap alatt, így a mágikus realizmus sem új. Az Ótestamentum, amellett hogy szent könyv, lebilincselő olvasmány is egyben, s a képzeletre gyakorolt hatását éppen a mágikus realizmusnak köszönheti, az olyanféle csodáknak, mint mikor megszólal a szamár, kitalálva gazdája, a próféta gondolatait.)

Hála a mágiának, megmenekül a „puszta” is az elszürküléstől: Rácegres az lesz Lázár Ervin számára, ami Marquez számára szülővárosa, Cartagena, melynek varázsa Kányádi Sándort is rabul ejtette. (Olvastam, hogy Nobel-díja óta Marquez nem mer hazalátogatni szülővárosába, egy indián babona szerint ugyanis meghalna, ha megtenné. Lám, a babonahit semmit sem árt a nagy író tekintélyének, nemcsak műveiben fér meg a valósággal, hanem életében is.)

Az is fölér egy varázslattal, ahogy Lázár Ervin a maga antihőseivel belopta magát milliók, kicsik és nagyok szívébe, elsősorban pedig épp abban a „bűnös” városban, Budapesten, ahol mindvégig idegennek érezte magát, s melyet prófétai hévvel akart megváltoztatni, megigazulásra bírni.

Lázár Ervin legalább megérte a hetvenedik születésnapját, **Nagy Gáspár** azonban az ötvenhetediket sem. Ötvenhat év adatott neki, amiben számmágiára hajlamos búcsúztatói ha nem is a sors ujját, de a véletlen telitalálatát látják: költőnk életében ugyanis döntő szerep jutott Ötvenhatnak, bár csak hétéves gyerkőcként találkozott vele, jobban mondva vert hadai foszlányaival, amelyek vasmegyei faluján, Bérbaltaváron át igyekeztek Ausztriába, és náluk is megpihentek. Elvetett mag volt ez az élmény, mely sarjadásnak indult a pannonhalmi diákban; ott már nem annyira a budapesti harcokról, hanem a megtorlásról hallott első kézből: hogyan verték félholtra a gimnázium igazgatóját, aki nem akarta beengedni a forradalmárokra vadászó kopókat a bencések fellegvárába. Már a szombathelyi tanárképző hallgatójaként, huszadik éve körül, „érett” fejjel kapott új lökést ugyanabban az irányban: arcpirító szégyennel töltötte el, hogy magyar hadak is részt vettek ’68-ban a prágai vértelen forradalom leverésében. Minthogy hangot is mert adni fölháborodásának, egy életre gyanússá tette magát, árgus szemek kísérték attól fogva lépéseit, éber cenzorok szőröztékszitálták verseit.

A hetvenes évek a férfivá és költővé érés kora. Úgy látszik, a tanári pálya nem vonzotta, annál inkább az irodalom, melyhez tehetséget érzett, és Pestre küldött verseinek fogadtatása meggyőzte, hogy nem alaptalanul. A fiatalok melegszívű felkarolója, Kormos István költő mutatta be 1973-ban az „ÉS” (Élet és irodalom) hasábjain; 1975-ben jelent meg első kötete, a *Koronatűz*, benne a címadó verssel, mely Dózsa Györgyről és tüzes koronájáról szól, Petőfi és Ady nyomdokain járónak mutatva a költőt. Eszmeileg igen, formailag-nyelvileg azonban kifejezett újító szándékkal, még közelebbi példaképét, Nagy Lászlót is túllicitálva „a versben bujdosás” és a tömörítés művészetében. Pomogáts Béla szűkszavú, de alapjában helytálló észrevétele szerint ebben és az 1978-ban megjelent *Halántékdob* c. második kötetében „a népi költői hagyományok ’szürrealisztikus’ áthangolására tett kísérletet”.

Örömmel fedeztem föl, hogy 1982-ben megjelent *Földi pörök* c. kötetére Határ Győző is fölfigyelt londoni „Kis Magyarországában”, s róla írt észrevételeit fölvette 1991-ben kiadott rendhagyó Irodalomtörténetébe. Ezt olvasom Nagy Gáspárról: „Ha az angol szigetországban élne, bízvást rásüthetnék a bélyeget, hogy egyike a ’haragos fiataloknak’. Kötete körítékében fülszövegírója iparkodik mentegetni s jó előre fölhozza védelmére, hogy hagyománytisztelő, hagyománykövető, nemzetmentő, közösségszolgáló, valóságmegragadó – és így tovább. Szerencsére ez így nem igaz; hiszen már abban is önellentmondás van, hogy Nagy Gáspár mindjárt úgy lép a porondra: perel. Perel a ’földi pörök’ tisztességes és maradéktalan elintézéséért, és hadbaszáll minden olyan költészet ellen, amely ’kussol a lényegről’. Nagy Gáspár új csapásokat keres, másfele vezető nagy kerülőutakat, mert rá is vonatkozik, hogy a nagy lezárt életművek mint hegyomlások torlaszolják el a már kitaposott ösvényeket. Nagy Gáspár is azzal próbálkozik, hogy e sztenderd, bevett, elfogadott, ízlésalakító és ízléslezáró életműveket megkerülje s meglelje a maga új ösvényét, amely ’a verset elvezeti korához’. Az, hogy lerója a tiszteletet e nagy sztenderd életművek előtt, ne tévesszen meg. Mert lerója: külön versben hódol József Attilának, Bartóknak, Nagy Lászlónak, Szilágyi Domokosnak, Dsida Jenőnek, Jékely Zoltánnak, Pilinszky Jánosnak – sőt, Teilhard de Chardin-nek is, de kötete második felében, a *Hangtompítók* és *Évtizedhatárhíd* c. ciklusokban kibontakozik szarkazmusa és keserű dühe. … Mik ezek a szövegek? Változatok a mire? Tépelődés, önfaggatás, a mazochizmus keresztkérdései, a végső tisztázás farkaskodó szenvedélye, a létállapot analízise, a belehelyezettség pontos keresése (mert nem mindegy, hogy milyen földrajzi szélesség vagy hosszúság alatt íródik a vers) – sokmindennek mondhatnánk.”

Így tépelődik HGy, de végül mégsem tudja megfejteni, vagy ha igen, nem akarja ország-világ előtt, de főképp a hazai fogdmegek számára leleplezni a fiatal költő „füstölgő haragjának” okát. Mert nem jöttek rá a cenzorok sem, pedig rájöhettek volna akár HGy szövegéből, hisz felolvasta az angol rádió magyar adásában – ha hegyezik a fülüket, kitalálják, milyen elintézetlen „földi pör” tisztességes lefolytatását sürgeti a költő. Nem kellett csak egy évet várni, hogy ez kiderüljön: 1983 karácsonyára a tatabányai Új Forrás c. lapban megjelent Nagy Gáspár leghíresebb, legismertebb verse, melynek általában csak

a post scriptum-át szokás idézni: „(p. s.) egyszer majd el kell temetNI / és nekünk nem szabad feledNI / a gyilkosokat néven nevezNI.” A három főnévi igenév -ni végződésének nagybetűs kiemeléséből mindenki érthette, hogy a forradalom kivégzett miniszterelnökének, Nagy Imrének rehabilitálását követeli a vers, melynek már a címe is útmutató: *Öröknyár, elmúltam 9 éves.* Mikor volt költőnk kilenc éves, ha 1949-ben született? Abban az 1958-as évben követték el gyalázatos tettüket a gyilkosok, ám a néven nevezés valahogy elsikkadt. Megbüntetésüket pedig a költő sem követelte: „imádkozni kell értük” – vont vállat barátjának kérdésére.

Annál kevésbé bocsátotta meg neki a Hatalom ezt a nyilvános megszégyenítést; nem védte meg munkaadója, az írószövetség sem, írótársai pedig, akik négyszemközt a kezét szorongatták, nyíltan nem mertek kiállni mellette. „Ez a költő nem publikálhat” – hangzott az ítélet ’84 végén. De Nagy Gáspárt többé nem lehetett elhallgattatni. Korábban mint valami vásott diák ijesztgette cenzorait, például mikor a tündéri szovjet tornászkislányról, Olga Korbutról írt versének a *Szaltószabadságot* címet adta (végül *Csak nézem Olga Korbutot* címmel jelent meg), de „rendszerváltó verse” után (Görömbei András nevezte így az Öröknyár-verset) nem ismert sem tréfát sem félelmet. (Már a ’90-es években valaki megkérdezte tőle, nem félt-e – így felelt: „Féltem volna én, de nem mertem félni”.) 1986-ban a forradalom harmincadik évfordulóján a szegedi Tiszatáj lapban „robbant a bomba”: *A Fiú naplójából* c. versében egy „harminc évgyűrűs drága júdásfa” susog eléggé közérthetően: „Míg a szem él látni kell fele-Barátaim!…” A Gorbacsov-korszakban vagyunk már, a Tiszatáj-t egy időre letiltották, ez volt minden következmény.

Eljött az a nap is, melyet az Öröknyár sürgetett, a Temetés napja. Nagy Gáspárnak jutott a megtiszteltetés, hogy Cseres Tiborral ő helyezze el az írószövetség koszorúját Nagy Imre sírján. Végül a rendszerváltozás is megtörtént – tudjuk, milyenre sikeredett. NG nem sietett kamatoztatni érdemeit, nem állt sorban stallumokért, nem vállalt parlamenti képviselőséget. Elege volt a politikából, a versre akart koncentrálni, „a fehér papírral birkózni”. Nem akarta, hogy holmi „pártfegyelem” korlátozza a teljes igazság kimondásában. Lelki békéjét mégsem őrizhette meg a körülötte kirobbant piszkos szellemi polgárháborúban, meg kellett csattogtatnia ostorát a *Békebeli kannibálok* hátán, hangot adni az undornak, amit az *Árulás évada* keltett benne. Lassan, de biztosan gyűlt fel lelkében újra az a „füstölgő harag”, amit annak idején Határ Győző kiolvasott verseiből. Utolsó verseinek egyikét idézem, már súlyos betegen írta: „Nagyon kellemetlen / bizonyos dolgokról beszélni / viszont legalább ilyen kellemetlen / bizonyos dolgokról hallgatni /…/ Amikor egy ország bűzlik / az erkölcsi hullák szagától / akkor és ott / óvatosan kell levegőt venni / mert a lélegzetvétel automatikus / pillanataiban természetessé válhat / ez a levegő… / amikor e szép számú egyedek / valamelyikével beszélsz / (mert beszélni kényszerülsz) / légy óvatos!”

Sokatmondóak a rendszerváltozás körül s óta kiadott kötetek címei: *Kibiztosított beszéd* (1987) – a fegyvert szokták kibiztosítani használatra készre; *Múlik a jövőnk* (1989) – a magyarság vészes fogyására gondol; *Mosolyelágazás* (1993) – az ország politikai meghasonlottságára, kettészakadására; *Fölös ébrenlétem* (1994) – saját „fölöslegessé” válására. Egybegyűjtött versei *Szabadrabok* címmel jelentek meg (1999). Saját bevallása szerint legkedvesebb kötete az 1998-ban megjelent *Tudom, nagy nyári délután lesz* – meghitt, személyes, meleg hangon mélázik el életén, az elmúláson; a hang Kosztolányi *Boldog, szomorú dal*ára emlékeztet – gondolom, mert becsületesen be kell vallanom, hogy nem olvastam. Azt sem állíthatom, hogy ismerem Nagy Gáspárt mint embert és költőt; s hogy olyan magas színvonalú, lényegre mutató nekrológot tudtam volna írni róla, mint Szakolczay Lajos a kolozsvári Helikonba, vagy oly adatokban bővelkedőt, szellemeset, személyes közvetlent, mint Radics Éva ugyanott: „Most bennünk szakadtak le a hidak, Gáspár” – szólítja meg a holtat, mert a haldoklót még nem merjük megszólítani, félünk búcsúzni tőle, nehogy elijesszük a csodát. „Számtalanszor jártál köztünk, az ausztriai magyarok körében” – olvassuk a nekrológ vége felé. „meghallgattunk Grácban, Bécsben, Felsőőrött…” Az ausztriai magyaroknak tehát több alkalmuk volt költőnk megismerésére, mint nekünk. A nagytilaji sír mellett egyik hivatalos búcsúztatója azzal kezdte emlékbeszédét, hogy csak néhány éve ismerkedett meg Nagy Gáspár verseivel, nem hallott soha rendszerváltó verseiről, a lapbetiltásokról, a szilenciumokról, üldöztetésekről. Ez talán még érthető s megbocsátható volna a múltra nézve: a Kádár-korszakban mesterségesen akadályozták az információt; de a „ránk szakadt szabadság” korában riasztó jel ez a tájékozatlanság; „azt gondolom, hogy valami nagyon mélyen és nagyon régtől van elrontva, s rengeteget kell dolgoznunk, amíg helyére igazíthatjuk kifordult napjainkat, ahol oly tiszta, példázatos életek, mint Nagy Gáspáré, homályban maradhatnak” – kesereg a Hitel-ben egyik méltatója.

A költőt költőtársak is búcsúztatják. Ferenczes István hűséges tolla *Újév 2007, tovább a gyász* címmel jegyzi fel nevét Lázár Erviné után. Tornai József a kozmosz távlatából bölcs belenyugvással nézi az embersorsot; kérdés–felelet formájában párbeszédet folytatva önmagával. Marsall László is a magáét mondja; nem áltatja olcsó vigasszal az elköltözöttet: „ A bocsánatkérés a semmi felé szállong, / már háborog a Föld emberi-állati talpak alatt. / Az utolsó előtti óra visszafordul, / zérus felé közeleg.” A kárpátaljai Vári Fábián László cizellált rímekből s komor-szép szimbólumokból készít *Útravalót* a holtnak, félreérthetetlen célzással a pesti atrocitásokra: „A tükröt dérhomály szállta meg / most titkosítják az arcodat / már dekódolták a verseket / és gumibot gáz könny-áldozat / vár Pesten az égi madárra / holott leszálló helye sincs / tollával töltjük párnád puhára / míg szárnyain kattan a bilincs.” A Háromkirályok egyikével, Gáspárral azonosítva ajánlja az Úr kegyelmébe az elhunytat Finta Éva *Nagy Gáspár érkezése* című versében. Ágh István költő nem verssel búcsúzik, régi közös emlékeket elevenít föl, majd a bérbaltavári templomban folyó szertartáshoz és a nagytilaji temetéshez fűzi gondolatait: „…őt hallottam mások szavában is a szeretet evangéliumából való magyar nyelven, s ott értettem meg igazán, a hitéből fakadhatott csak az a biztos és szabad folyású, őszinteségre bátor, tartózkodóan méltóságos, takarékos képi beszéd. Mintha szaggatott zsoltárt, elfojtott himnuszt hallanánk összeállni és elszabadulni. Az elhíresült jelentések s hangzatok elvegyülnek valami megbékélt egyetemes szimfóniába, ahogy a szertartás folyik rendületlenül, ősidők óta. Ám mégis különös költői pillanatban, délután negyed ötkor, pontosan akkor ment le a nap a láthatáron, mikor a költő a földbe a fenyőfák elsötétülő őrsége előtt.”

Rózsás János

KÉT MUNKANAP

Az első munkanapom szovjet kényszermunkatáborban Nyikolajev, Ukrajna, 1945. április 22.

1944. december 22-én estem szovjet fogságba fiatal levente társaimmal együtt; rögtön letartóztattak, és hatheti vizsgálati fogság után megszületett a 3. Ukrán Front haditörvényszékének ítélete: tízévi, javító munkatáborban letöltendő szabadságvesztés, majd örökös számüzetés. Kétheti, tehervagonban töltött gyötrelmes utazás végcélja az odesszai börtön volt. Embertelenül zsúfolt cellákban, a politikaiakra szabadított banditák által gyötörten vártuk, hogy összeálljon a szállítmányok névsora, és a rabszolgautánpótlás elinduljon a különböző munkatáborokba, a kidőltek, sírba hanyatlottak pótlására. A börtöncellában, a várakozás heteiben a rablók megfosztottak jobb ruhadarabjaimtól, hitvány kacatot lökve oda helyettük; a csizmáimból ócska bakancs lett, aztán azt is elvették. Elnyűtt ruhában, mezítláb maradtam a meglehetősen hűvös koratavaszon.

1945. április 16-án érkeztünk meg az ukrajnai Nyikolajev városának barakk-táborába, ahol párszáz fős szállítmányunk körülbelül nyolcszáz főre gyarapította az addigi maradék állományt. A bútorozatlan, fűtetlen barakkok padlóján, tetvektől hemzsegő rongyainkba burkolózhattunk éjszakára. Az élelmünk üres céklaleves volt, kis darab fekete kenyérrel. Az alvilági elemektől itt sem szabadultunk meg, mert vegyes láger volt, nem csak politikai elítéltekkel töltötték fel a létszámot. Magától értetődő, hogy a banditákból lettek a láger belső vezetői, többnyire a munkabrigádok vezetői is, akik a politikai elítéltek nyakán élősködtek. A munkatábor megszervezése után jött el az első munkanap, az első kivonulás napi tizenkét órai kemény és kegyetlen kényszermunkára.

*

1945. április 22-e, vasárnap volt. Verőfényes, szép reggelre virradtunk, de csontig ható, hideg széllel a tenger felől, az első és egyúttal örökre felejthetetlen munkanapomra a szovjet rabságban…

Előző este sorra járták a barakkokat a kijelölt brigádvezetők, kezükben újságpapír szélére írott névsorral. Kiszólították a sorsukra váró rabok közül a leendő munkásaikat. Kádár Imrével ketten kerültünk magyarok a tizenhármas brigádba, egy Boriszov nevű, vöröses-szeplős, középkorú orosz brigádvezetőhöz.

A harminc fővel megalakult brigádunkat a 2-es számú barakk egyik nyugatra néző szobájában szállásolta el a kommendáns, egy lefokozott orosz kapitány rabtársunk. Mivel villanyvilágítás egyik barakkban sem volt, teljes sötétségben, csak úgy találomra heveredtünk le új otthonunk padlójára, mely méreteiben, félig romos állapotában, törött ablakszemeivel szakasztott ugyanaz volt, mint ahol a karantén öt napját átdideregtük.

Korán reggel, még virradat előtt felébresztett bennünket Boriszov, és kiadta a parancsot:

– Indulás az ebédlőbe, reggelizni!

Az ideiglenes ebédlőnek kijelölt barakkszobában, kíméletlen tülekedésben és nagy hangzavarban, pislákoló mécses fényénél szürcsöltük ki nagy sietve az első munkásreggelit, mely minőségében ugyanaz volt, mint a karanténban osztott főtt étel: - üres céklaleves!

Felindultan, zilált lelkiállapotban szállingóztunk vissza a szobánkba a reggelizés izgalmas percei után. Mivel még mindig koromsötét volt, visszaheveredtünk a padlóra, kabátunkat a fejünkre húztuk és elaludtunk.

Kivilágosodott, amikor a kapu közelében lógó sínvas verése jelt adott a munkára történő kivonulásra. A láger minden mozogni tudó foglya ott sorakozott a kapu előtt hosszú, brigádonként külön-külön szakaszba rendeződött oszlopsorban. Fázósan kapkodtam a mezítlábas lábaimat társaim között ácsorogva, a szeles áprilisi reggelen, a deres téglajárdán. A hideg kékre csípte a lábam szárát. A jobb lábamon a két nyílt seb, mely január óta behegedni nem tudott a vitaminhiány miatt, vörösen égett.

Kitárultak a kapuszárnyak. A munkások serege lassan mozgásba lendült, és kígyózva kúszott ki Nyikolajev széles utcáira. Ugyanezen a városvégen, néhány utcával odébb, nem messze a lágerünktől volt egy húskombinát. A nevén kívül a háborúban semmi sem maradt belőle épen. A németek annakidején porrá bombázták. Tégla-, kő- és vasbetontörmelék tornyosult a helyén.

A kivezényelt raboknak a romhalmaz eltakarításához kellett nekilátni, hogy majd a megtisztított térségen, a hasznosítható kövek, téglák felhasználásával, a régi épületkomplexum kibontott alapjaira felépülhessen az új üzem.

A gyár vezetősége megmutatta a brigádvezetőknek, hová kell a kibontott törmeléket, ép téglákat, kockaköveket külön-külön rakásba hordani. Az őrök körülvették a kijelölt munkaterületet, és a rabok tömege elözönlötte a romokat. Megkezdődött a serény munka. Megdöbbentő, filmre és festő ecsetjére kívánkozó látvány bontakozott ki perceken belül. A különböző öltözetű rabok, nők és férfiak vegyesen, igyekezettel estek neki a munkának, a börtön tétlenségre kárhoztató bezártsága utáni felszabadultság

Romeltakarítást végző hadifoglyok valahol a „Gulag-szigetcsoportban”

„… filmre és festő ecsetjére kívánkozó látvány bontakozott ki…”

érzésétől megittasulva. Fiatalok és idősek, reverendás pópák, aranykeretes szemüvegű, hímzett ingű ukrán öregurak, lefokozott katonatisztek, ápoltkezű úrinők és tenyeres-talpas parasztasszonyok, barázdált arcú munkások, megfontolt mozgású parasztok bukdácsoltak a romok között. Verejtékezve hordta mindenki a faragott terméskő veket, malteros szélű téglákat saroglyában, ölben, vállon – ki a térség peremére, ahol rövid időn belül, mintha földből nőttek volna ki, a sok száz kéz tevékenysége nyomán katonás rendben sorakoztak a rakások.

A sokszínű tarkaságban egy valamiben hasonlított mindenki a másikra: börtönsápadt, sovány volt, korra és nemre való tekintet nélkül. Minden rab magán viselte a börtön megaláztatásainak, a bizonytalanságban töltött hónapok idegfeszültségének a nyomát. Első nekirugaszkodásban fokozott igyekezettel végezték a munkát, hogy legalább abban, a hasznos munka örömében nyerjék vissza ember-voltukat, az értelmes munkában eltöltött múlt halovány visszfényét.

Azonkívül, körömmel-foggal, de törleszteni akartak a rabok, bűnhődni vétkeikért a Hazájukkal szemben, melyet a vádirat – és talán saját lelkiismeretük, a beléjük nevelt felfogásuk szerint is – a nehéz időkben galádul elárultak; az életre-halálra menő harcban nem tudtak a hősiesség erkölcsi magaslatára emelkedni. Ostorozták magukat azért, mert a német megszállás alatt meghunyászkodva engedelmeskedtek az átmenetileg győztesnek vélt hatalomnak.

A hangyamódra nyüzsgő emberek sokaságában elvegyülve, Kádár Imrével együtt hordtam a saroglyán a terméskő veket, a brigádunk részére kijelölt törmelékkupacból, a kettőnkre bízott rakásból. Nem sokáig bírtuk a munkát. Néhány forduló után mindkettőnknek elszállt az ereje. Lelassult a járásunk, elfogott a gyengeség.

A hazulról csomaggal segített, erős fizikai munkához szokott, inas lábú ukrán parasztok lökdösve noszogattak minket gyorsabb haladásra, a keskenyre taposott ösvényen. Miután egy egész karavánnak a haladását fékeztük le, saroglyástól-kövestől löktek félre mindkettőnket az útból.

Ahogy félrebuktunk, felfordult saroglyánk nyelére támaszkodva kuporogtunk a romokon. Bágyadt tekintettel, szédülő fejjel néztük a többiek lankadatlan szorgoskodását, fogcsikorgató erőlködését.

Nyolc-tíz évre vannak ezek az emberek ítélve. Nem értem őket: így akarják végigdolgozni a teljes büntetés-idejüket? Ilyen rohamléptekben, minden erejük megfeszítésével? – kérdeztem álmélkodva Kádártól.

Imre, aki a moldvaiak révén – az oroszról románra tolmácsolt szavakból – mindig többet megértett a körülöttünk zajló eseményekből, mint én, a következőket mondta a nagy nekibuzdulásról: – A munkakezdés előtt kihirdették, hogy aki jól végzi a munkáját, előbb szabadul, és a szovjet megbocsát neki, ha az ország újjáépítésében kiemelkedő munkát végez. Ezért lódultak neki a munkának ilyen mindent elsöprő iramban. De hát meddig bírják? Egy napig, két napig, esetleg egy hétig? Azután mi lesz?

A brigádvezető észrevette, hogy abbahagytuk a munkát és kiálltunk a sorból. Odajött hozzánk, és dühös kiabálással nógatott bennünket a kőhordásra. Vonakodva rakodtunk meg egy saroglyát, elcipeltük a rakásig és ott ültünk félre, hogy másokat ne akadályozzunk serénykedésükben. Kigombolt vattás kabátom szárnyai alá húztam fázós, sebes lábaimat, hogy egy kicsit átmelegedjenek.

Egy másik rabtársunk villogó szemmel kiáltott ránk, hogy miért nem dolgozunk. Nem értettük szavait, csak sejtettük értelmét, hogy így helyettünk is kénytelenek teljesíteni a kiadott normát. Sok mindent válaszolhattunk volna rá, de szavunkat nem értették volna meg, védekezésünket nem fogadták volna el. Nem feltétlenül lusta az, aki kiáll a sorból és megbontja a brigád munkafegyelmét, amikor alig van jártányi ereje.

Délben a gyár a lehetőséghez képest kitett magáért. A hátsó, szintén romokkal keretezett füves udvaron (amely engem erősen emlékeztetett az óbudai, aquincumi római kori aréna romjaira), letelepítették a népes munkássereget, brigádonként csoportosulva. Az ideiglenes vágóhídról, valahonnét a közelből, nagy kondérokban káposztával főtt húslevest hoztak, és mindenki számára színültig töltötték a tányérokat. Még húsfoszlányok is úszkáltak a híg lében.

Az ebéd utáni rövid pihenőt követően újra megfogtuk a saroglyát, hátha a jó húsleves után jobban megy a munka. Sajnos nem sokszorozódott meg az erőnk. Néhány forduló után megint lassacskán mindenki minket szidott. Mivel útjában voltunk a jövőmenőknek, elbújtunk az egymásra omlott betongerendák fedezéke alá úgy, hogy senki nem láthatott bennünket. A brigádvezető sem fedte fel búvóhelyünket. Azért is jó volt elhúzódni, mert a napot felhők takarták el, a szél csípősebbre fordult, és szemerkélt a hideg eső. Nem sokáig esett, de a nap végleg elbújt a széltől kergetett felhők mögé.

Ahogy szótlanul gubbasztottunk, odajött mellénk egy szegényesen öltözött orosz lány, aki szintén menedéket keresett. Kiéhezett formája volt, akárcsak nekünk. Látszott, hogy hozzátartozói őt sem tudták elkényeztetni hazaival a börtönben töltött hónapokban. Vagy talán nem is volt senkije? Beszélt hozzánk. Mi is próbáltunk keresgélni a gyér orosz szókincsünkben olyan szavakat, hogy fenntartsuk az együttérző társalgást. Kérdezte, hogy hány évre vagyunk ítélve? Mondtuk, hogy tudomásunk szerint tíz évet kaptunk. Ingatta a fejét és szörnyülködött, majd vigasztalóan hozzátette:

– Nyicsevo, szkoro pojegyetye domoj! (Nem számít, hamarosan hazamentek!) Ezeket a szavakat már értettük elég jól. Mások is többször mondták már, hogy mint idegen állampolgárokat, ha

véget ér a háború, hamarosan hazaengednek. Nagyon jól esett, hogy emberséges hangon, barátságosan beszélt hozzánk. Sorsközösséget éreztünk vele nyomorúságos helyzetünkben, mert hiszen ő is üldözött volt a megalázottak között.

Estefelé aztán mind többen dőltek ki a sorból, mások is elernyedve gubbasztottak szanaszét a törmelékrakásokon, és a brigádvezetők sem kiabáltak senkivel. A többség, érthetetlen módon, egészen a munka befejezését jelző sípszóig szorgoskodott, erőlködött az újra megeredt, lehangolóan szemerkélő esőben.

Így telt el az első munkanapom a Szovjetunióban, melyet még több ezer, végtelennek tűnő munkanap követett.

Utolsó munkanapom szovjet kényszermunkatáborban Ekibasztuz, Kazahsztán, 1953. június 18.

Hiába reménykedtünk rabságunk első idején abban, hogy a háború végén kiderül a tévedés, hogy irataink átvizsgálása során rájönnek a szovjet igazságügyi szervek, hogy ártatlan emberek sínylődnek számkivetésben, embertelen körülmények között, - nem volt szabadulás! Lassan morzsoltuk a rabság napjait, hónapjait, majd az egymás után következő éveket, a szabadulás reménységének egyre halványabb kilátásai között, a sorból kidőlt honfitársaink után a saját végzetünkre várva. Aztán a munkatáborok világa már életformánk lett. A túlélés minden fortélyát kitanult, fejét lehorgasztó, görnyedt hátú rabokká lettünk, sorsunkba beletörődve, és a holnapoktól semmit sem remélve. Megtanultuk rabtartóink nyelvét, kiismertük magunkat a bolsevista rabszolgatartó birodalom soknemzetiségű sorsüldözöttei közötti együttélésnek – már a cári világ óta rögzült – áthághatatlan és könyörtelenül lesújtó farkastörvényeiben.

Végül aztán kilenc évet töltöttem szovjet rabságban. A múló évek sodrában a munkatáborokon kívül megjártam néhány átmenesztő tábort, többször kerültem kórházba, majd ismét munkáslágerekbe. Az Ukrajnában töltött másfél év után, 1946 őszén felkerültem Észak-Urálba, majd 1949 tavaszán egy népes rabszállítmánnyal Észak-Kazahsztánba. A kietlen sivatagból szabadultam, hihetetlennek tűnő, váratlan történelmi fordulattal, a zsarnok diktátor, Sztálin 1953 márciusában bekövetkezett halálát követő események sodrában.

„Első nekirugaszkodásban fokozott igyekezettel végezték a munkát."

Külszíni szénfejtés az észak-kazahsztáni Ekibasztuz környékén

Az utolsó láger, amelyben raboskodtam, az Irtis folyótól nem messze, a pavlodári terület Ekibasztuz nevű városában volt, speciális szigorított politikai börtönlágerben. Az életkörülményeink ettől függetlenül rendezettebbek voltak, mint a korábbi években. Az öltözékünk többé-kevésbé igazodott az éghajlathoz, a pricsceken szalmazsákok voltak, pléddel takaróztunk, a hetenkénti fürdés alkalmával cserélt tiszta fehérneműben aludtunk, a tetveknek nyoma sem volt. Igaz, hogy kérlelhetetlen börtöni fegyelem kötött minket, de megszabadultunk a közbűnténeyes banditáktól, „magunk között voltunk", kizárólag politikai elítéltek, ami bizonyos nyugalmat is jelentett egymás között. Sőt, 1952 májusától (a januári rablázadást követően) már némi kis fizetést is kaptunk, és már nem éheztünk; a halandóság is csekély volt. Főként építkezéseken dolgoztam, mint földmunkás, rakodó, kőműves és vakoló. Az utolsó munkahelyem végül a vasöntöde volt, ahol segédmunkásként tevékenykedtem a mesterek mellett.

*

1953. június 17-én a politikai tiszt hívatta a parancsnoksági épületben levő irodájába a külföldi állampolgárságú rabokat, a körülbelül ötezres létszámból pontosan ötvenegyet, azok közül is huszonhét magyart. Közölte, hogy minket elvisznek innét más lágerekbe, másnap számoljunk le a munkahelyünkön az ebben a hónapban végzett eddigi munkánk igazolásával.

A politikai tiszt különös rendelkezésének híre egyből szétfutott a lágerben. Izgatottan tárgyalták a rabok a lehetőségeket: a külföldiek biztosan soron kívül, elsőnek szabadulnak, és utánuk következnek a szovjet állampolgárok egy széles körű amnesztiával. A szabadulás váratlan reménységének lángja felizzott bennem, és nem tudtam elaludni. Átforrósodott a párnám, amelyre lehajtottam a fejemet. Talán hajnal felé szenderedtem el, még álmomban is kósza, hihetetlen és kétkedő gondolatoktól gyötörten.

*

A legutolsó lágeri munkanapomon úgy vonultam ki munkára, hogy reggelire egy falatot sem ettem, csak szédelegtem brigádtársaim szűnni nem akaró, az eseményeket taglaló vitatkozása közben. A rabok között mindig voltak túlzó optimisták és megkeseredett pesszimisták, akik egymás között magas hőfokon érveltek.

Ahogy bementünk az öntődébe, Tibor, a magyar öntőmester kijelentette, hogy ő többé egy kézmozdulatot sem tesz, meg sem fogja a szerszámokat. Szólt a műhelybe lépő brigádvezetőnek, Alexandrovnak, hogy készíttesse el a gyár irodáján az e havi munkateljesítményünk igazolását, ahogy előző este meghagyta nekünk Macsehovszkij, a politikai tiszt. Aztán felmászott a magszárító kemence tetejére aludni, a megszokott pihenőhelyére.

Nekem se mondta sem Makszimcsuk, sem Delicoj, hogy dolgozzam. Karikás szemekkel, sápadt arccal, alig álltam a lábamon. Ettől függetlenül nem tudtam volna elnézni, hogy az öreg Makszimcsuk, akit batyának becéztünk, másszon be a kohóba, azt a szombati öntés előtt kitisztítani, előkészíteni. Utoljára még egyszer leveregettem a salakot, kitisztogattam a nyílásokat, habár közben többször megszédültem, és úgy éreztem, hogy összeesem. Aztán csak kitámolyogtam, és szóltam Makszimcsuknak, hogy nincs erőm besározni, betapasztani a kohó alját.

– Menj csak fiam, pihenj! – legyintett az öreg megértően.

Lefekvésről, alvásról szó sem lehetett. Leroskadtam az alumínium öntőkályha mellé a lócára. És csak ültem, magam elé bámulva. Persze Tibor sem tudott aludni, csak forgolódott a kemence tetején, aztán amikor sehogy sem volt jó, le is mászott onnét. Próbált mókázni, viccelődni, mint máskor, de valahogy nem sikerült neki.

Nyomott volt a hangulat az öntődében. Akik maradtak, az érthető irigység és a néma reménység fojtotta beléjük a szót, a várható esélyeikről és jövőjükről tépelődve. Az öreg ukrán Makszimcsuknak igaz, hogy októberben lejár majd a tíz éve, a lágerből mindenhogyan szabadul, de a moldvai Delicoj a tizenöt évéből még csak a nyolcadikat törlesztette.

Este bevittük az igazolást az irodára Szadcsikov munkaügyi vezetőhöz, aki szintén meglehetősen görbén nézett ránk, különösen rám, aki valamikor a kőbányában, a brigádjában szerencsétlenkedtem. Lehet, hogy mi is ilyen féltékenyen irigykedve néztünk volna másokra, ha azokra mosolyog a váratlan szerencse, a szabadulás szinte biztosnak látszó útja. De hát valóban irigylésre méltóak voltunk-e? Hiszen csak annyit mondtak, hogy máshová visznek minket, külföldi állampolgárokat.

Alexandrov takarodó előtt bejött a lakótermünkbe és közölte velünk, magyarokkal, hogy másnap nem kell mennünk dolgozni. További rendelkezésig bent maradunk a lágerben. Ezt sejtettük már, és vártuk is ezt a hivatalos megerősítést.

Takarodókor úgy feküdtem le, hogy aznap egy falatot sem ettem. Az éjszakát megint álmatlanul, görcsös fejfájással töltöttem el. A hallatlan nagy lelki felindultság, a megrázkódtatás a váratlan fordulat miatt következett be. Rabságom első hónapjaiban, sőt éveiben is szinte minden nap vártam az amnesztiát, reméltem ártatlanságom napvilágra jöttét és a boldog hazatérést Magyarországra. (Emlékszem, 1945 nyarán a megboldogult Krumpach Józsi bácsival a nyikolajevi romeltakarítás közben minden teherautó közeledtével azt hittük, értünk jönnek és visznek majd haza.) Ahogy múltak az évek, úgy halványodott el a reménység. Az egyre távolabbra, majd Ázsiába sodródás közben ködbe veszett a távoli Magyarország és szeretteim egyre elérhetetlenebb képe.

A tapasztalt rabtársakkal folytatott hosszas beszélgetések, a sok éves személyes észlelések a szovjet módszereket illetően, az újságok, könyvek által sugallt eszmerendszer ismeretében vajon gondolhattam-e egy ilyen hirtelen fordulatra, a külföldi rabok elszállítására a munkatáborokból?

Olyanokkal voltam együtt, akik már tíz-tizenöt évet, sőt többet töltöttek már addig rabságban. És azzal a kegyetlen ténnyel kellett számolni, hogy a büntetésidőm egyre közeledő vége felé Távol-Keletre száműznek, erős katonai fedezet kíséretében. Az örökös száműzetés várt rám, állandó rendőri felügyelet mellett. Ugyanis azokat, akik mint politikai rabok a büntetésül kiszabott évek után kiszabadultak a szögesdrótkerítések közül, mindegy hogy külföldi volt-e vagy szovjet állampolgár, haladéktalanul deportálták kijelölt lakóhelyükre, valahová a tajgába, vagy a pusztaságba. A sztálini törvények ismeretében, a tényszerű helyzet elfogadásával, a Jóisten akaratában való megnyugvással vettem tudomásul, hogy soha többé nem láthatom meg hazámat. Nekem otthon már úgysincs senkim se, nem is vár haza senki ennyi év után, mert régen elsirattak, ha maradt, aki elsirasson. Egy út van előttem: a lágerből történő kiszabadulásom után lehetőleg mielőbb beleilleszkedni a reám váró életkörülmények közé, ott valahol a még távolabbi, ritkán lakott tájakon. Mivel írástudó voltam, biztattak a társaim, hogy ez a képességem segít elviselhető munkakörülmények között elhelyezkedni a közösségben.

És most hirtelen-váratlan fellángolt a hazatérés alig-alig pislákoló reménységének majd elhamvadó gyenge fénye. Igaz, még mindig csak reménység, és nem bizonyosság. De mégis! Ekkor kezdtem a rég besüppedt, magam ásta sírhalmokat lassan kibontogatni: ha kilenc év után tényleg hazakerülök, vajon kit fogok otthon életben találni? Milyen szörnyű háborús tragédiáról értesülök majd tíz év múltán? Ha vattás ruhában, üres kézzel érek haza huszonhét évesen, mihez kezdhetek majd? Befogad-e engem az a társadalom, melynek jelenlegi gondolkodásmódja minden bizonnyal eltér attól, amelyből kiszakadtam annakidején? A munkatáborokban eltöltött évek után bele tudok-e illeszkedni a normális emberi környezetbe?

Nem tudom, mikor hanyatlott le a fejem a párnára, mennyit aludtam mély zavaros álmomban, de a pirkadat újra ébren talált, égő szemekkel, zaklatott és kusza gondolatokkal. Örülnöm, hinnem és reménykednem kellett volna, de annyi hazugság után, amivel éveken keresztül hitegettek bennünket, jogfosztott rabokat, a szabadság levegőjének fuvallata egyelőre csupán egy újabb, csalóka, délibábszerű tünemény látszatát keltette.

Talán hihetetlen, de még a hazaérkezésem után is nehezen oldódott bennem a beidegződött, örök bizonytalanság által keltett feszültség. 1953. december elseje óta itthon vagyok a szülőházamban, de hiába múltak el azóta hosszú évtizedek, a ködbe vesző események különösen nyomasztó emlékei nem halványulnak el. A szovjet rabságban töltött ifjúságom egyes mozzanatainak szívdermesztően sötét vagy reménységtől derengő pillanatai elkísérnek életem végső határáig.

Rózsás János

Nagykanizsa, 2006 decembere

Pfitzner Rudolf

Két igazolvány – két sors

Emlékezés kivégzett barátomra, Tumbász Ákosra
és 1956 „civil” hőseire

1956. október 27-én szabadultam a váci börtönből, mint 1951-ben szervezkedésért 11 évre elítélt politikai fogoly. Nem szabályosan, elbocsátó levéllel, hanem az 56-os szabadságharc csodálatos eseményei során. Tudtuk a börtönben, hogy Budapesten október 23-án százezrek tüntettek az embertelen kommunista diktatúra és a szovjet megszállás ellen. 26-án a déli óráktól kezdve egész éjszaka is tüntetett Vác népe a börtön körül és követelték szabadon bocsátásunkat. Az éjszaka folyamán a börtön külső ÁVH-s őrsége átöltözött börtönőr egyenruhába, és sapkájukról letépték a vörös csillagot. A tüntetők az őrségváltáskor megéljenezték őket. Történelmi pillanatok voltak, a szabadság hangulata kint az utcán megragadott bennünket is a börtönfalakon belül. 27-én reggel valaki elkezdte énekelni a Himnuszt. Perceken belül az egész börtön énekelte, de az utcán tüntetők is. Azután a Szózat, majd a Boldogasszony Anyánk következett. Felemelő érzés volt ez az egyesülés a börtöntársakkal és a tüntető néppel. Életem felejthetetlen percei ezek.

A III. osztályon, ahol az üzemi lakatosok zárkái voltak, sikerült egy ajtót kinyitniuk. Az őrség elmenekült, a rabok belülről és kívülről estek neki az ajtóknak, amelyek láncreakciószerűen nyíltak meg, egyik a másik után. Egyik baráti érzésű börtönőrtől megtudtuk, hogy a parancs szerint nem szabad ránk lőni. A rabok egy része az MZ-re (magánzárka-osztályra) szaladt át, hogy az ottani rabokat kiszabadítsa. A többiek az utcára nyíló kapu felé rohantak. Amint az is kinyílt, a tüntetők megéljeneztek, megölelgettek bennünket. Bal felől katonák közeledtek teherautón. Amint a rabkórház vonalába értek, lövöldözés kezdődött; azt hiszem, máig sincs tisztázva, hogy ki lőtt először: a kórházat őrző ÁVH-sok, vagy a katonák. Két barátommal menekültünk a lövöldözés elől, és viszontagságos vándorlás után, a harmadik napon Budapestre érkeztünk. Hogy honnan jövünk, azt mindenki láthatta sápadt arcunkon és az első faluban kapott madárijesztő ruházatunkon. Egyik barátom velem jött nővérem családjához Budára, a másik, Ákos, hazament szüleihez a József-körútra.

Ezekben a napokban kétféle embernek nem volt igazolványa: az ÁVH-snak, aki ha otthagyta alakulatát, eldobta a katonakönyvét; és a politikai fogolynak, akit nem hivatalosan bocsátottak el. Elhatároztuk, hogy másnap, október 30-án elindulunk valamiféle hatóságot keresni, amelyik igazolványt állít ki számunkra.

A VIII. kerületben kezdtük a keresést. Hamarosan találkoztunk egy szabadságharcos járőrrel. Elmondtuk a fiúknak, hogy mi járatban vagyunk. Gyertek velünk – mondták, és a Práter utcai iskolába vezettek, ahol várnunk kellett a folyóson. Rövidesen kijött a szobából egy lengyel fiú, aki társunk volt Vácon, végignézett rajtunk, és „leigazolt” bennünket, mint váci politikai foglyokat. Újabb öt perc múltán egy másik fiatalember jött hozzánk, bemutatkozott: „ én vagyok a Zsolt, mi vagyunk a Zsolt-brigád”. Így megint nem jutottunk igazolványhoz, helyette csatlakoztunk a felkelőkhöz, amit tulajdonképpen kötelességünknek is éreztünk.

Megszálltuk a Vajdahunyad utcai DISZ házat. Még aznap fegyvereket hoztunk Csepelről. November 4-ig aránylag nyugodt volt minden, és sok felemelő élményben volt részünk. Friss ideiglenes sírok a körúton, tele virággal, nyitott kofferek, ahova a járókelők pénzadományaikat lerakják és senkinek sem jut eszébe ebből a pénzből lopni; parasztok, akik teherautóval élelmiszert szállítanak Budapestre, és ott ingyen osztogatják; a sajtó és a rádió újabb és újabb biztató hírei; Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról című verse, Nagy Imre beszédei; volt politikai foglyok, mint a néhány nappal később hősi halált halt Gérecz Attila, valamint Kárpáti Kamill, Tollas Tibor, Tóth Bálint és mások felhívása egy újság alapítására stb. Közben vészjósló hírek is az országba beözönlő szovjet csapatokról, mialatt a kivonulásukról folynak a tárgyalások. De mindenki reménykedik, bízik a szabad világ segítőkészségében, gondolván: „az nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért”, nem ismerve a Jaltában történt árulást.

November 4-én hajnalban ágyúzásra ébredtünk, és hallottuk Nagy Imre történelmi szózatát. November 9-ig részt vettünk a harcokban; én mint orvostanhallgató a segélyhelyet vezettem. November 7-én, miután majdnem körbezártak az oroszok, visszavonultunk a Vajdahunyad utcából a Jázmin utcai, azóta lebontott iskolába. Itt egy fiatal – tudomásom szerint – villamoskalauz vezette a csoportot a Práter utcából szintén visszavonult lengyel fiúval együtt. Ezekben a napokban Ákossal való barátságunk egyre inkább elmélyült. November 8-án estefelé jött egy magyarul jól beszélő parlamenter, aki felszólított bennünket, hogy tegyük le a fegyvert, miután körül vagyunk zárva. Az a nézet alakult ki, hogy az éjszaka folyamán kitörünk. Ebből azonban már semmi sem lett; sok közel lakó srác ablakon, kerítésen keresztül elmenekült, ami azt hiszem a jobb megoldás volt az adott helyzetben. 9-én reggel újra jött a parlamenter és akkor letettük a fegyvert egy orosz tiszt előtt. A két vezetőnkön kívül mindenkit elengedtek az oroszok, bár időközben megjelent egy másik tiszt, több katonával, aki nem értett egyet szabadon engedésünkkel. Feszült tíz perc várakozás után, oldalunkban géppisztollyal, miután a két tiszt szót értett egymással, mégis elengedtek.

Nagy nehezen átjutottam Budára, a Tigris utcába, ahol nővérem lakott. Ákos hazament szüleihez a József körútra. Még mindig igazolvány nélkül, nem nagyon tudtuk, hogy mi lesz velünk. Néhány nap múlva véletlenül találkoztam egy volt börtöntárssal az utcán, és tőle megtudtam, hogy a Markó utcában kaphatok egy papírt, amely szerint további intézkedésig szabadlábon maradhatok. Ezzel a papírral elmentem az I. kerületi rendőrségre, és ott, november 19-én minden nehézség nélkül kaptam egy végleges, piros személyazonossági igazolványt. Már az emigrációban vettem észre, hogy a drága hölgy, aki igazolványomat kiállította, kérésem nélkül, teljesen magától, helyzetemet felismerve beírta, hogy a „kiállítás alapja” születési anyakönyvi kivonatom, és hogy 1949. november 1. óta a Tigris utca 59-ben lakom. Nővérem évek múltán találkozott a hölggyel, és megköszönte neki, amit értem tett. Ő arra hivat-

kozott, hogy a rendőrfőnök (B. József) adta ki az utasítást, hogy segítsenek, amit tudnak. Ez egyáltalán nem felelt meg az akkori hivatalos álláspontnak, mint az a másik igazolvány történetéből kiderül.

Értesültem, hogy másnap, november 20-án a Baross utcából teherautó indul vissza Szombathelyre, mely tejet szállított a fővárosba. Reggel odamentem és még kaptam helyet egy üres tejeskannán. Ott volt Ákos barátom is, és jött volna velem, de ő a VIII. kerületben csak egy hónapra érvényes, ideiglenes igazolványt kapott, amelyikkel Budapest határát se tudta elhagyni, nemhogy Nyugat-Magyarországra utazhatott volna. Én több igazoltatás után szerencsésen hazaértem Szombathelyre, és három nappal később tovább menekültem Ausztriába.

Ákos ottmaradt, egy idő után keresték, bujkálnia kellett. Többször írt, kerülő utakon, és segítséget kért. Küldött néhány kis forradalmi témájú írást is. Egyik levélben közölte, hogy nővéremet letartóztatták (a börtönben írt „Füveskert" verseskötetek közül kettőt tőle hozott ki valaki Ausztriába). Nővérem fél év múlva szabadult. Sikerült válaszolnom is, de rendszeres kapcsolat nem volt lehetséges. Közben Ákos eljegyezte magát, és szerető kapcsolata erőt adott neki, de helyzete egyre inkább súlyosbodott. Egy a nyugati határszélről származó, a vasfüggöny hézagait ismerő volt börtöntársunk és barátunk bement érte, és hozta volna magával Nyugatra. Ákos egyedül, menyasszonya nélkül nem akart jönni. Közös barátunk nem merte vállalni a még nagyobb kockázatot, hogy kettőjüket szöktesse. Így otthon maradt, és 1959 tavaszán jött a legszörnyűbb hír, hogy Ákost kivégezték. Később tudtam meg, részben a Katalizátor Iroda kiadásában 1989-ben megjelent „Halottaink 1956" című könyv első kötetéből, menyasszonya visszaemlékezéséből, hogy 1958 februárjában Jugoszláviába szöktek, de visszaadták őket a magyar hatóságoknak. A diktatúra legaljasabb szerve, az ÁVH vette át őket. Ákost első és másodfokon élet-

Tumbász Ákos fényképe és hozzám írott segélykérő levele

fogytiglanra ítélték, de a jogerős ítélet ellen az ügyész óvást emelt. A harmadik tárgyaláson Ákost halálra ítélték. Az ítéletet 1959. március 29-én végre is hajtották.

Ákos akkor még nem volt 24 éves. Idős szülők késői gyermeke volt, 18 évesen került börtönbe, mint akkor annyi sokan, szervezkedés vádjával, 10 évre ítélve.

Szőke, kedves, figyelmes, érdeklődő fiú volt, a börtönben Benjamin-nek, kisöcsénknek számított, jó bajtárs volt, szerettük. Hónapokat töltöttünk egy zárkában, együtt menekültünk a börtönből, együtt vettünk részt a szabadságharcban, nagyon a szívemhez nőtt. Az embert megvető terrorszervezet, az ÁVH és a cinikus terrorbíráskodás áldozatává lett. Sírja a 301-es parcellában van, kb. 50 méterre Nagy Imre és Mansfeld Péter sírjától.

Ha otthon maradok, és nem kapom meg a végleges személyazonossági igazolványt, akkor én is Ákos sorsára juthattam volna. A szabadságharc „civil" hősei, az akkor az I. kerületi rendőrkapitány és beosztottja, az igazolványomat kitöltő hölgy így az életemet mentették meg civil-kurázsijukkal, emberséges magatartásukkal.

Az életemet megmentő igazolvány, melyet 1956-ban a budapesti I. kerületi rendőrségen egy jóindulatú hivatalnoknő állított ki számomra

M. Veress Mária-Magdaléna

A falu szája

A délutáni ájult csend sűrűjébe késként hasított a kiáltás:

- Megjöttek a svédek, Bacsóné!

Az öregasszony hirtelen nem értette, mit akarnak tőle. Épp szunyókált, mikor a szomszédasszony rányitotta az ajtót.

- Mifélék? Kik jöttek? – értetlenkedett zsörtölődve.

- Hát a svédországiak, akikre maga annyira haragszik. Azt mondta volt, hogy majd megmondja nekik, miket gondol róluk a falu. Most aztán itt vannak.

- Na, azok is ebben az Isten verte melegben jöttek, a rosseb essen beléjük – morgolódott magában, de hangosan így szólt a küszöbön álló gömbölyű asszonykához:

- Ne félj, Kató, megkapják tőlem, ami jár nekik, csak még itt találjam őket. Hol vannak?

Erre a buzdításra aztán a hírnök részletesen beszámolt arról, hogy mikor fordult be a külföldi kocsi a sarkon, s hogy előbb a papékhoz mentek, de nemsokára már biztosan ott lesznek a faluvégen Tóthéknál.

- Mit mind pereg a nyelved, mint a rokka, te Kató, sze' kivered a fejemből a gondolatokat. Menj már dolgodra – zsörtölődött a vénasszony, s azzal kituszkolta hívatlan vendégét a konyhából.

Na, ebből is lesz két hétre való orrhúzás, de legalább békén hagy addig – könyvelte el magában a tényállást, s már húzta is lábára az elnyűtt lábbelit. Leoldozta szakadt kötényét, s kendőt kötött apró kontyára. Azt a szép új kendőt, amit csak ritkán visel. Mégiscsak vendégek elébe megy. Meg aztán, hadd lássák, nem akárki ő – gondolta, s már ki is lépett az udvarra. Bántotta szemét az erős fény és szívesebben ült volna odabent a hűvösben, de szavát adta, hogy legközelebb megmondja a magáét, most aztán menni kell.

Ahogy lépkedett a poros úton, egyszeriben úgy érezte, hogy mindenkire haragszik. Mert csak pusmognak az emberek, zsörtölődnek, morognak, de mikor ki kell állni, és meg kell mondani, hogy mi bántja a népeket, akkor csak lapulnak és pislognak. Akkor mindenki tőle várja, hogy kitátsa a száját. Volt neki mindig annyi bátorsága, hogy kimondja azt, amit senki más nem akart néven nevezni. Így lett ő a falu nyelve, mégpedig a rossz nyelve. Mert nem olyankor kell ő, mikor szépeket kell mondani. Ilyenkor ott van a tanító meg a pap. Azok ketten olyan gyönyörűségesen szépeket tudnak mondani, hogy elfacsarodik tőle az ember szíve. Nem mondanának rosszat senkiről, Isten ments. Arra ott van Bacsóné, akinek úgy ömlik a szájából a szitok meg a rosszallás, mint a vízfolyás. Pedig neki is van szíve, van bizony, de nem szokta azt mutogatni senkinek, nem arra való az. De hát hogy is ne haragudna, mikor nem elég az a sok nyomorúság, amivel megverte az Isten, de még a tetejébe ide küldte azokat a svédeket is, a nyakukra. Nem jól csinálják, nem jól. Semmitől sem lázad jobban a falu népe, mint az igazságtalanságtól.

Ebben a faluban sok a szegény ember. Ő is az. Szegény. De nem koldul, nem siránkozik. Él, ahogy tud. Nélkülöz. Szűkölködik. Nem fut fűhöz-fához. Reménykedik, hogy majd megsegíti őt a jó Isten, mert elég sok jót tett életében. Becsülettel felnevelte gyermekeit. A jó Isten meg elvette őket. Mind a hármat. Az urát is szó nélkül ápolta, míg haldoklott, emelgette, hogy szinte beleszakadt a dereka, mosdatta, etette a szerencsétlent, de aztán elment az is, és ő most itt maradt egyedül, mint az ujja. És mégse panaszkodik. Az ember ne zúgolódjék a sorsa miatt. Ne háborogjon. Tegye a dolgát, a többit meg bízza Istenre. De az igazságtalanság, az már más. Mert azt az emberek csinálják. Azt nem lehet eltűrni.

Lassan haladt, mert kifulladt a kaptatón a nagy melegben. Lekuporodott az árok szélére, oda, ahová egy csenevész akácfa gyér árnyéka esett. A fű kicsit hűvösnek tűnt, és jó volt benne az ülés.

Akkor kezdődött minden, folytatta magában a perlekedést, amikor megjöttek a teherautók a forradalom után. Vagy mi után, mert azt mondják, hogy nem is volt igazi forradalom. A rosseb essen ebbe az egész csaló világba. De akkor mindenki úgy tudta, hogy az volt. Forradalom. Revolúció. Jöttek a hosszú teherautók, megálltak a paplak előtt, aztán jöttek az emberek, a falu népe, és lerakodtak. Volt nagy öröm a faluban, hogy segély érkezett. Akkoriban semmit se lehetett kapni, el is kelt a segítség abban a nagy nincstelenségben. Aztán kiosztották a csomagokat. Mindenkinek jutott élelem, liszt, cukor meg minden egyéb, épp annyi, hogy egy-két hétig nem volt gondjuk, de utánpótlás nem volt, be kellett érni annyival. Az emberek zúgolódni kezdtek, hogy a papék biztosan megtartották a rakomány javát, s hogy a népnek csak tessék-lássék kiszúrták a szemét valami kicsivel, mert ilyenek az emberek, telhetetlenek. Ő, Bacsóné akkor nagyon összeveszett mindenkivel, mert megmondta nekik a véleményét. Meg azt is, hogy ne bántsák a papot, mert jó ember az.

A falu lassan megnyugodott, de akkor jöttek a ruhás rakományok. Sok kacat jött, hasznavehetetlen rongy. Báli ruhák, meg csillogó szoknyák, szőrmés kabátok. Mind olyanoknak való holmik, akik nem járnak kapálni. Ha még templomba járásra jók lettek volna, de olyan rövid rokolyákban, nagymintás blúzban, szűk pantallóban tisztességes ember el nem indulna az ő falujukban. De hát a fiatalja, hogy kapkodta a sok flancot, hogy vitte a sok városi ruhát. Jó lesz portörlőnek, mondták az öregek, jó lesz az unokáknak, mondták egyesek. Valamire jó lesz, mondta ő is, mikor elvett egy szövetkabátot meg egy cifra táskát. Azóta se viselte egyiket sem. Lesült volna a képéről a bőr. De azért jólesett, hogy kapott ő is valamit a közösből. Így volt helyes, így volt igazságos.

Egyszer aztán híre ment, hogy valaki lop. Elviszi a legjobb ruhákat, mintha kellenének neki, aztán szerre behordja azokat a városi ócskapiacra, s jó pénzért árulja. Már jól meg is szedte magát a ruhaszállítmányokból. Lett erre ismét nagy zúgolódás a faluban. Mert a ruhákat közösen kapták, amiből nem lehet egyvalakinek meggazdagodni. Nem lehet eladni a segélyt, vagy ha igen, nem így, nem suttyomban, nem alattomosan. Közösen lehetett volna, hogy mindenki jól járjon. El is mentek ahhoz az emberhez, de megint csak hallgatott mindenki, s megint csak neki, Bacsónénak kellett kitátania a száját. Az az ember azóta más faluba költözött, de jól is tette.

Az öregasszony arra eszmélt, hogy még mindig az árok szélén ücsörög. Feltápászkodott és újból nekilódult. Sietnie kell, ha tényleg beszélni akar a vendégekkel. Ez egyszer kicsit nehezére esett a dolog, mert mégis csak idegen emberek, urak, és messziről jöttek. Meg aztán biztosan jót is akarnak, csak hát nem jól csinálják. Meg kell nekik mondani, hogy a népek nem szeretik az ilyesmit. Hogy nem igazságos, amit csinálnak. Kiválasztják Tóthékat. Épp őket. Tóthné se írni nem tudott, se olvasni, csak gyereket szülni. Minek kellett neki annyi gyerek? Minek annyi éhes száj a nyomorúságban? Mikor aztán nem bírta a sok munkát és a gondokat, otthagyta a családot, elfutott, nem vállalta a sorsát. Senki se tudja, hova lett. Csak elment, itthagyta a tizenkét porontyát meg azt a mulya Tóthot, aki mást se tud, mint gyereket csinálni. Nem kellett volna. Az emberek nem szeretik, ha valaki megfutamodik a sorsa elöl. A családja elöl. Ha már az Isten annyi gyermeket adott neki, hát, ha beleszakad is, fel kell azokat nevelni. Nem lehet csak úgy, Isten számába hagyni őket. Még jó, hogy ez a Tóth, amilyen tökéletlen, nem mert megszökni.

Az idegenek nem tudják, nincs is honnan, hogy ezek a Tóthék milyen emberek. Hogy ez a Tóth is, ahelyett, hogy igyekezett volna, mint a többiek, hogy fiatalabb korában gyűjtött volna, vagy keresett volna valami rendes munkát, csak a napszámosságig vitte. Ez nem jó dolog, mert az ilyen embert, aki nem igyekszik, nem becsüli sokra a falu. Ha kicsit törekedett volna, hogy legyen belőle valami. De nem, csak hozott magának valahonnan egy asszonyt, aki még beszélni se sokat beszélt. Összetákoltak egy kulipintyót és abban laktak. Pedig, ha kicsit igyekezett volna, rendes háza is lehetett volna, de ők mindig a végén kullogtak, mindig külön. Azt mondják, azért, mert hogy az asszony olyan volt, na, szóval, hogy nem tudott írni-olvasni. Nagy szégyen az manapság, bizony. Aztán csak szaporodtak, csak jöttek a gyerekek, egyik a másik után. Ezt se szereti a falu, mert ilyen nincstelen világot nem szabad koldusokkal szaporítani, épp elég van belőlük úgyis. Tóth aztán, a sok baja mellett még kocsmázni is kezdett. Akkor ment el az asszony, ahelyett, hogy ráncba szedte volna az urát. Talán hazament a falujába, ki tudja. Ez a Tóth meg itt maradt a nagy bajban egyedül. Mindenki azt mondta, hogy úgy kell neki, mért nem igyekezett, meg azt, hogy ott van a két nagyobbik leány, azok már tudnak annyit, hogy ellássák a többit. A papék rögtön felkarolták őket és vittek nekik holmikat, meg egy kicsi élelmet is hébe-hóba.

Jól volt így. Nagy szégyene lett volna a falunak, ha Tóthék éhen halnak. A falu már ilyen, lelkiismerete van, a falu szereti, ha jól mennek a dolgok, ha mindenki igyekszik, ha mindenkinek megvan a betevő falatja. De az emberek nehezen mozdulnak egyenként, maguktól, nem szeretnek kérni, nem szeretnek adni, nem szeretnek kilátszani a sorból. Majd a másik, majd az, nem én. Ezért is kell most neki, Bacsónénak beszélni a svédekkel, mert megígérte a falunak. Hogy ő majd megmondja. Most aztán mehet, akár tetszik, akár nem.

Ezeket a svédeket a városból hozta volt a tiszteletesasszony. Szép, galambősz haja volt a férfinak, látszott rajta, hogy úriember. Felesége is szép tartású asszony volt. Be se mentek Tóthékhoz, olyan finom emberek voltak, mit kerestek volna abban a mocskos vályogházban. Csak az udvaron jöttek-mentek, fényképeztek, aztán elmentek. Azt mondják, nem is igazi svédek, hanem magyarok, akik még akkoriban szöktek ki innét, mikor mindenki el akart szökni, csak nem igen tudták az emberek, hogy hova menjenek. Világgá futni? Minek? Sze' ott is dolgozni kell, sehol sincs kolbászból fonva a kerítés. Nem is szökött ki a falujukból senki.

Mikor híre ment, hogy a városi papék összeírták a sokgyermekes szegény családokat, és hogy a külföldiek fogják segíteni azokat, az emberek eleinte csak hümmögtek, de aztán elindult a szóbeszéd, hogy milyen szerencséjük van egyeseknek, meg hogy bezzeg jó lenne másokat is segíteni, mert nem kell ahhoz sok gyerek, hogy szegény legyen az ember. Ott van az a sok nyomorgó öreg, akik még nyugdíjat se kapnak, s nincs senkijük. Meg aztán, az a sok fiatal, aki szakmát tanulna, de nincs rá pénz. Vagy a betegek. Vagy ott van a templom, új harangláb kellene, mert a régit elvitte a földrengés, vagy meg kellene csináltatni az iskola fedelét, aztán a rendelőbe is kellene már hozatni egy orvost, de nem lehet, míg düledezik az épület.

Van a faluban néhány módos ember, de azokra ilyenkor nem lehet számítani, azok nem adnak abból, ami az övék. Ki adjon hát? Az állam? Olyan ejsze nincs is. Csak kirabolják az embert, csak kisemmizik, arra jó az állam. Ezért aztán jó, hogy jönnek és segítenek a külföldiek. A kint élő magyarok, mint ezek is, akik ide járnak Tóthékhoz. Csak hát, az Isten szerelmére, miért pont Tóthékat, és miért egyedül csak Tóthékat? Tehenet venni nekik, iskoláztatni a Tóth-gyerekeket, ruházni, etetni őket, hogy még csak a kisujjukat se kelljen mozdítsák? Hát jól van az úgy, hogy míg mindenki gürcöl, nekik berepül a sült galamb a szájukba? Hát igazságos-e, hogy a mai nehéz világban egyedül ők kapjanak készen mindent? Mire fel? Mit tettek Tóthék, hogy kiérdemeljék a nagy szerencséjüket? Hogy meggondolatlanul és felelőtlenül szaporodtak? Jutalmazni kell az ilyent? Most aztán, tessék, módosabbak lettek sok falubelinél. Jobban jártak, mintha megütötték volna a főnyereményt. Maholnap lenézik azokat, akik náluk szegényebbek. Mert most, hogy ezt a Tóthot felkaroltak, másvalaki lett a falu szegénye. Azt bezzeg senki se karolja fel. De ha fel is karolnák, mit érnének vele? Mindig lenne valaki, aki a legszegényebb. Mert így van ez rendjén. Ez a falu rendje és ebbe nem szabad idegeneknek beleszólni.

Ahogy bekanyarodott a faluvég irányába, ahol Tóthék laktak, már messziről meglátta a kocsit. Szép nagy, sötét autó volt, úrias, amilyent csak a televízióban lehet látni, meg városon, ahol pont ilyenekben feszítenek az újgazdagok. Svédországban biztos mindenki ilyen autóval jár, ejsze már el is felejtettek gyalogolni. Azt mondják, Amerikában még járda sincsen, mert mindenki autón jár. Bolond világ lehet. Itt falun nemigen lehetne sokra menni a cifra autókkal, mert beragadnának a sárba. Szerencséjük van, hogy rég nem esett.

Bacsóné már egészen közel járt, mikor látta, hogy a vendégek készülődnek, hogy induljanak. Már be is szálltak abba a fényes szép autóba, mire kifulladva odaért. A papnénak valami dolga lehetett Tóthékkal, mert még nem jött ki a kocsihoz. A vénasszony a kocsiban ülőkhöz fordult. Vékony ajkai megnyíltak, s mint sebes áradat, úgy tódult elő fogatlan szájából a keserűség.

– Hát ezeket segítik maguk? Hát nem szégyellik magukat pont az iszákos Tóthot segíteni, mikor itt az a sok rászoruló a faluban? Hát igazság ez, mit gondolnak? Ilyet még Isten se szokott csinálni, mert Isten igazságos és nem jutalmazza a restet, a korhelyt, a felelőtlent, ha választhat a jókból, a dolgosokból, az igyekvőkből. Vagy legalább mindenkinek adna. És akkor annak a segítésnek igazsága lenne. De kiválasztani egy családot, és csak azt segíteni annyi, mint meglopni a többi nélkülözőt. Ezért haragszik magikra a falu.

A papné még idejében ért oda, hogy megszakítsa Bacsóné litániáját.

– Miket beszél itt maga, Róza néni, igazán nem szép magától, hallja. Ki gondoskodna ezekről a szerencsétlenekről, ha ők nem tennék? Talán maga? Vagy a falu? Hát gondoskodtak maguk róluk, mielőtt ezek az áldott jó emberek ide nem jöttek volna? Hát volna magának szíve hagyni éhen halni őket, vagy elkallódni, hát állatok maguk, vagy micsodák, hogy már a jó szándékban is rosszat látnak?

Azzal beült a kocsiba. Szemében a harag és a megbántottság könnyei csillogtak. A vendégek még sokáig hallgattak, mert döbbenetükben nem találtak szavakat. Örömet vetettek, s bánatot arattak. Erre az egyre egyikük sem számított.

Már jócskán maguk mögött hagyták a faluvéget, mikor a papné megszólalt:

– Ne hallgassanak rá, ilyen ez a Róza néni, csúfszájú.

Bacsóné még állt egy ideig az út szélén, míg elült a távolodó gépkocsi kavarta porfelhő, majd megfordult, és hazafelé vette útját. Mehetett Isten hírével. Megtette, amire vállalkozott. A falu előtt tiszta a lelkiismerete.

De vajon önmaga előtt is?

És Isten előtt?

„Egymás terhét hordozzátok, és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét”

2006. április 17. – május 16. között Svédországba látogatott Pocsai Vince kárpátaljai református lelkész és neje, Pocsai Ibolya, a nőszövetség elnöke. A vendégszolgálat célja az is volt, hogy gyülekezeteink körében támogatást szerezzenek az egyházi irányítású beregardói iskola konyhájának és ebédlőjének felújításához. Az alábbiakban Pocsai Ibolya erről szóló beszámolóját adjuk közre.

Először is szeretném megköszönni, hogy férjemmel együtt eljuthattunk az észak-európai magyar gyülekezetek körébe. Hála van szívünkben Isten iránt, hogy ilyen csodálatos lehetőséget adott számunkra. Most lesz egy éve április 17-én, hogy egy teljes hónapot tartózkodhattunk Svédországban, eljuthattunk Észtországba és Finnországba is, és átérezhettük az ott élő magyar testvéreink nagy-nagy szeretetét. Hálával és imádkozó szívvel gondolunk minden kedves testvérünkre, akikkel ottlétünk alatt megismerkedhettünk, és segítséget nyújtottak nekünk.

Boldogan számolok be arról, hogy elkészült a konyhánk és ebédlőnk, és 2007. február 6-án volt ezeknek ünnepélyes megnyitása, ahol Istennek adtunk hálát az elvégzett munkáért és a nagyon sok segítségért. Amikor hozzáfogtunk a munkálatokhoz, akkor még nem sejtettük, hogy rengeteg akadályba fogunk ütközni. Az épület 100 éves, és sok mindent ki kellett rajta javítani, vagy

teljesen felújítani. Sajnos nálunk itt Kárpátalján nem olyan egyszerű elvégeztetni egy felújítást, mert a mesteremberek mind Magyarországra mennek dolgozni. Ezért nagyon elhúzódtak a munkálatok, amíg találtunk egy brigádot, akik felvállalták a munkát. Utána más nehézségek jöttek: elfogytak a szükséges alapanyagok. De hála Istennek, végül sikerült nagyon szépen felújítani a konyhát és az étkezőt, s mindez kb. 10.000 euróba került.

Most 85 gyermek étkezik a felújított helyiségekben, s további 25 idős embernek adunk ebédet. A gyülekezet nagyon nagy hasznát veszi az épületnek: nőszövetségi konferenciákat, szeretetvendégségeket szervezünk. Itt tartottuk meg az ökumenikus világ-imanapot is. Asszonyaink itt gyűlnek össze száraztészta készítésre, amely az iskolai konyha számára jelent nagy segítséget. A gyülekezet adományaival segíti a konyha működését.

Sajnos Kárpátalján nem javult a megélhetés. Nagyon nehéz a fiataloknak, hiszen nincsenek munkahelyek, ahol dolgozhatnának. A határmenti kiskereskedelmet Magyarország felé teljesen megszüntették, s azok a fiatalok, akik ily módon biztosították eddig megélhetőségüket, azok most tehetetlenül kérdik, hogy „hogyan tovább?" A vízumkérelmünket, amelyet igényelhetünk Magyarországról, megszigorították, így lassan teljesen újra el leszünk zárva minden magyar testvérünktől. Hiszen a határ mellett lévő országok uniós országok, de Ukrajna sajnos még nem.

Furcsa módon Kárpátalján ma a nyugdíjas embereknek van a legjobb dolguk, hiszen ők minden hónapban megkapják a kis nyugdíjukat, ami a semminél mégis csak több. De azt hiszem, hogy ez a megpróbáltatás, amelyben élünk, közelebb visz bennünket a Mennyei Atyához és egymáshoz, hogy ember tisztelje az embert és segítse egymást. Sokszor van, hogy elmegyünk az üzletbe, és azt mondjuk az elárusítónak, hogy nem tudom kifizetni, légy szíves írd fel a kölcsönt, és ha lehetőségem lesz, akkor kifizetem. Az ilyen dolgok nagyon sok országban ismeretlenek. Úgy gondolom, hogy ez is azt mutatja, hogy Kárpátalja népe egymás iránti bizalomban és békességben él egymással, az ukránokkal és az oroszokkal egyaránt.

Ezért volt számunkra „nagy" lehetőség, hogy meghívást kaptunk Svédországba, és férjem, mint kárpátaljai református lelkész hirdethette Istennek igéjét 13 magyar gyülekezetben.

Istentől nagyon gazdag áldást kérünk minden Svédországban, Észtországban, Finnországban élő magyar testvérünk életére, családjára, munkájára és gyülekezetére.

Istentől megáldott kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk!

Beregardó, 2007. március 21.

Pocsai Vince lelkipásztor
Pocsai Ibolya, a nőszövetség elnöke

Segélykérés a csákvári Lorántffy Református Óvoda és Bölcsőde javára

Magyarországon, a Vértes hegység lábánál, CSÁKVÁRON, a helyi Református Egyházközség fenntartásában kilencedik éve működik a Lorántffy Református Óvoda és Bölcsőde, melyben összesen 75 bölcsődés és óvodás gyermekeket nevelünk kálvinista hitre és életvitelre. Küzdelmes, de annál nemesebb ezen Istentől rendelt feladatunk. Mindeddig ha szűkösen is, de sikerült fenntartani a működést, most azonban a megszűnés fenyeget bennünket. Az utóbbi években már nehézségbe ütközött nemcsak a játékok, bútorok, textilek, edények stb. beszerzése, de az étkezési költségek kifizetése is. Gyakran kértünk segélyszervezetektől segítséget a magyar kormány megszorító intézkedései miatt, de nem kaptunk támogatást. Ezért fordulunk most Önökhöz segítségért. Jelen körülményeink között a legkisebb segítség is felértékelődik, mely gyermekeink javát szolgálja. Bízunk abban, hogy az Önök gyülekezetében segítőkész emberekre lelünk, s nem kell bezárnunk a kilenc éve működő intézményünket.

Kérjük, hordozzák imádságukban gyermekeink sorsát, s szíveskedjenek fennmaradásunkat anyagilag is támogatni. "...tegyünk jót mindenkivel. Leginkább pedig azokkal, akik testvéreink a hitben." (Gal. 6: 9-10) Ha úgy érzik, megszólította Önöket e levél, kérem keressenek fel a következő címen vagy telefonszámon: Lorántffy Református Óvoda és Bölcsőde, 8083 Csákvár, Szent István u. 2. Tel/Fax: 0036-22-254 071

Horváth Kálmánné intézményvezető

Tel./Fax.:

Segélykérés gyülekezeti központ létrehozására a felvidéki Ipolyságon

Ipolyság a II. világháború előtt

Már a reformáció századában volt itt egy a református tant követő gyülekezet, ám prédikátorát később gályarabságra ítélték. A II. világháború utáni időszakban szinte az egész gyülekezetet kitelepítették, közösen épített templomunkat kisajátították. 1944 decemberétől 1992 tavaszáig nem volt itt helyben lakó lelkész. Mégis élünk és élni akarunk. Istenünk kegyelméből Ipolyság ma – ahogy ezt Kuczy Lajos, előző lelkész, akkori esperes megfogalmazta – egy „*Regionális Missziós Diaszpóra Centrum*". Negyvenkét adófizető gyülekezeti tagunk van, de egyre többen csatlakoznak hozzánk a környező falvakból is (kelet felé a legközelebbi gyülekezet 100 km-re van.)

Mivel létkérdéssé vált, hogy Ipolyság a környék reformátusságának végváraként tartsa magát, a presbitérium a gyülekezettel egyetemben azt a döntést hozta, hogy egy gyülekezeti központot hoz létre. Kérésünkkel megkerestük püspök urat, aki biztosított bennünket támogatásáról, az egyházmegyei közgyűlésen pedig kérvényünket kiemelt helyen támogatták. A telek már megvan, az előzetes terv is, most van folyamatban a hivatalos terv készítése.

Az anyagiak tekintetében sajnos nem vagyunk gazdag gyülekezet, de hisszük, hogy Urunk megáldja hitünket és kitartásunkat. A gyülekezeti központ (imaház és parókia) előzetes költségvetése 4.712.000 Sk (138.588 euro). Noha tudjuk, hogy mindenkinek megvannak a saját anyagi problémái, kérjük, lehetőségeikhez mérten támogassanak bennünket. A terveket, az építkezés folyamatát, és gyülekezetünk életét a www.ipolysag.try.hu vagy a www.ipolysag.reformatus.sk. honlapunkon keresztül is figyelemmel kísérhetik. Elérhetőségünk: Tel +421-904-941 236 Email: izsmanjonas@gmail.com

Számlaszám:

IBAN: SK67 0900 0000 0000 2861 1663 SWIFT: GIBASKBX

Életükre és munkájukra Isten áldását kívánva, maradunk tisztelettel:

Oros Zoltán gondnok és **Izsmán Jónás** P.H. segédlelkész

Március 15-i megemlékezés az ipolysági temetőben (2006-ban)

És ugye „Tongaerdőről" sem feledkezünk meg?

Magától értetődő, hogy egyházi közösségként szívesen adunk közre olyan kérést és felhívást, mely a felebaráti szeretet gyakorlásának krisztusi parancsára figyelmeztet. Több évtizedes tapasztalat alapján bátran állíthatjuk: híveinkben, s egyáltalán a svédországi magyarságban megvolt és megvan az elesettek, rászorulók megsegítésére, az önzetlen adakozásra való készség. Sokgyermekes erdélyi családoktól kezdve árvízkárosultakig, hazai könyvkiadástól gyermekmentő alapítványokig, templomok és gyülekezeti otthonok felújításától iskolák és kollégiumok tatarozásáig, óvodások és kisiskolások étkeztetésétől egyéni előadók, csoportok vendégül látásáig, a segítségnyújtásnak megszámlálhatatlan példáját szolgáltatta itteni magyarságunk. Örömteli számot adni ezekről, s jól eső érzés szemek hálás csillogásából visszaigazoltnak látni, hogy nem volt hiábavaló!

Ötven éve alakult meg a svédországi magyar protestánsok egyházi szervezete, melyben más vallású testvéreink is, minden itt lakó vagy vendégként érkező – egy alkalomra vagy egész életén át – befogadó és megtartó közösségben, otthon érezte és érezheti magát.

Negyvenöt éve van egy gyülekezeti otthonunk is, mely a svédországi magyaroknak és vendégeiknek nemzedékről nemzedékre nyújtott Otthont: az idegenben egy kis szülőföldet, élmények megszámlálhatatlan sorát. „Tongaerdő"-ként ismeri mindenki, aki valaha megfordult benne. Ezrek jöttek és mentek az évek során, és mindig maradtak néhányan – pontosabban mindig csak néhányan maradtak –, akik az Otthon fenntartásának, tatarozásának, berendezésének, működtetésének mindennapi ügyeit, olykor súlyos gondjait vállukon viselték. Most sincs ez másként. Amíg bírják – amíg bírjuk –, folytatjuk. Aki ebben önzetlenül segíteni kíván, szívesen fogadjuk.

Ha úgy gondolod, kedves olvasó, hogy ennek a svédországi magyarság egészével összenőtt Otthonnak a jövőben is állnia és élnie kellene, akkor ne feledkezz meg az Otthont fenntartó és működtető egyházi közösségünk számlájára befizetőcéduládon „Tångagärde" jelöléssel idén is eljuttatni adományodat. Akár már most, akár újabb évtizedek múltán te is majd megtapasztalhatod, hogy segítséged, támogatásod és áldozatvállalásod nem volt hiábavaló!

1943

1969

1996

A régi Vásárhely egy kis darabja tűnt el vele

Elhunyt Molnár János evangélikus lelkész

Vajon ki emlékszik még a Főtér és a Baross Gábor utca sarkán állt egykori evangélikus templomra és az ehhez tartozó papilakra? Ide érkezett meg 1944. augusztus 23-án egy akkor még csak 23 és fél éves fiatalember, egy Sopronban frissen végzett evangélikus lelkész, Molnár János, aki 60 évvel később lejegyzett önéletrajzában így emlékezik az indulásra:

„1921. január 29-én születtem Diósgyőrben. Az első világháború utáni évekre esik gyermekkorom, amit Miskolcon töltöttem. Édesanyám erős református lévén, az ottani református elemi iskola szellemét szívtam magamba. Csak első gimnazista koromban tudtam meg, hogy evangélikus vagyok. Ezekben az időkben a nehéz gazdasági helyzet következtében két-három diplomás mérnökök örültek egy-egy villamos-kalauzi állásnak, és csak a papoknak és a katonatiszteknek nem voltak állás-problémáik. Így elhatároztam, hogy vagy pap, vagy katonatiszt leszek. Ez utóbbihoz jó alkalmat kínált volna számomra Édesapám vitézi kitüntetése, amit az I. világháborúban az olasz fronton tanúsított bátor magatartásával érdemelt ki, s mely címet 1937-ben magam is örököltem. Amikor a Ludovikára szóló ösztöndíjat nem én, hanem más nyerte el, mégis a Soproni Evangélikus Teológiára iratkoztam be. Ezt hallva, áldott emlékű professzorom, Dr. báró Podmaniczky Pál így szólt hozzám: Fiam, engedd magad továbbra is Istentől vezettetni! Így kerültem tehát Isten akaratából a teológiára, ahol életem legszebb négy évét töltöttem."

A tanulmányok mellett a teológiai ifjúságnak jutott ideje arra is, hogy úgynevezett regős-cserkészekként Isten igéjével együtt eljuttassák az országépítés szavait olyan országrészekbe is, melyek a háború folyamán különböző szerződések és döntések értelmében a megcsonkított országhoz visszakerültek. Egy ilyen regős körúton jutott el Molnár János először az Észak-Erdéllyel együtt visszatért Nagyvárad és Kolozsvár után Marosvásárhelyre, Gyergyószentmiklósra, Sepsiszentgyörgyre, Kézdivásárhelyre, Kovásznára, és Wass Albert Tizenhárom almafájának helyszínére, a Lakócza csúcsa alatti Kommandóra is. Akkor még nem gondolta, hogy leendő szolgálati helyére, Vásárhelyre, s megannyi későbbi látogatás és kirándulás helyszínén vezetett útja.

Amikor 1943 júniusában Túróczy Zoltán püspök Nyíregyházán lelkészszé szentelte, először a visszatért Felvidéken fekvő Jolsvát, majd Kolozsvárt, utána pedig Marosvásárhelyt jelölte ki szolgálati helyéül. Ebben az akkor még 80-90%-ban magyar városban ugyanis a háború folyamán a németek nemzetiségi alapon az evangélikus gyülekezetben szakadást idéztek elő, s Túróczy püspök az így kényszerű módon önálló sodott és lelkész nélkül maradt magyar evangélikusok pásztorolására küldte ki Molnár Jánost. Joggal érezte úgy, hogy vitézi címének bibliai töltetet adott az igei biztatás: „Te pedig a munkának terhét hordozzad, mint Jézus Krisztus jó vitéze!"

1944. augusztus 23-ának napja, amikor Vásárhelyre érkezett, nemcsak saját életében, de más tekintetben, Erdély életében is fordulópont volt. Ekkor már a küszöbön álló háborús események sorozata következett, s Marosvásárhely hamarosan hadszíntérré változott, majd néhány hét múlva ismét idegen uralom alá került. A neki lódult menekülés-áradatban sokan kérdezték tőle: miért éppen most jön, amikor mindenki megy? Válasza ez volt: „A nyájnak éppen most van szüksége a lelkipásztorra!"

Egy rövid ideig még visszarendelték Nyíregyházára, ahol püspöke felajánlotta, hogy a dél-szabolcsi missziói körzetben maradhat. Ekkor érkezett a vásárhelyi gyülekezet levele, melyben visszatértét kérték. Püspöke megkérdezte: hajlandó-e visszamenni oda, számolva azzal, hogy esetleg országhatár kerül közéjük? Válasza egyértelmű „Igen!" volt. Hivatalos kinevezésével 1945. március 1-én ismét Vásárhelyre érkezett – és március 6-án lezárták a határt. Döntését hosszú évtizedek múltán is csak azzal magyarázta, hogy hagyta magát Istentől vezettetni. Hitte, hogy nemcsak a lelkészi pályára való elhivatása, de a marosvásárhelyi nyájához való küldetése is Istentől való.

Felvállalva a környék szórvány evangélikus gyülekezeteinek gondozását, gyakran fordult meg Zselyken, Székelyudvarhelyen és Dicsőszentmártonban is. Itt ismerte meg élete párját, az egyik legrégebbi erdélyi főnemesi családból származó Béldi Máriát, akivel aztán 1946-ban kötött házasságot. Miután a Béldi-családot már a háború folyamán többször kilakoltatták, majd végleg elűzték otthonából, 1948-ban végleg beköltöztek Vásárhelyre, az evangélikus parókiára.

Vajon ki emlékszik még a Baross Gábor utca elején állt evangélikus papilakra, s annak lakóira: a lelkészházaspáron és első gyermekükön kívül

A Főtér és a Baross Gábor utca sarkán

az egykor Egyiptomban és Perzsiában konzulként szolgált gróf Béldi Gergelyre, s nejére, báró Mannsberg Erzsébetre, aki gyönyörűen hegedült? Az évek során a család szaporodott, és sorban születtek meg János (1947), utána Péter (1949), majd Pál (1950), majd András (1952), aztán Mária (1954), s legutoljára Tamás (1959), a papgyerekek; öt fiú és egy lány, egy olyan korban, amikor sokan a jövő bizonytalansága miatt csak egy gyermeket, vagy egyet sem vállaltak. Ehhez megint csak töretlen hit, Istentől kapott erő és mindennapi reménység kellett. S mindezeket megkapta Molnár János. De nemcsak megkapta, hanem másoknak is juttatott belőle bőven; nemcsak családjának, s nemcsak gyülekezetének, és nem is csak saját népe fiainak adta tovább Istentől kapott lelki javait, hanem mindenkinek, aki rászorult. A magyarban vagy szászban, a románban vagy zsidóban, az örményben vagy cigányban elsősorban Isten teremtményét, az embert látta, s ezt nemcsak így érezte, de eszerint élt és cselekedett is.

A hat gyermek mellett a parókia udvarán lakó sok orán anya nélkül maradt román kisfiú szinte hetedikként nőtt fel a Molnár-gyerekek mellett. De nagy családja mellett Molnár János szeretettel családtagként kezelte kényszerlakhelyes családok üldözött tagjait, akik pincékben, szuterénekben, vagy lomtárból, fásszínből átalakított s lakásnak csúfolt helyiségekben tengették szomorú napjaikat. Ezeknek gyermekei közül kettő-háromnak mindig akadt hely a Molnár-gyerekek mellett fenn a havason, ahova nyári időben szinte „kiköltözött" a család. Így lettek a Szalárd vagy a Jód völgye, Ratosnya és Palotailva, Galonya vagy Szárazvölgy a papcsalád számtalan barátja és ismerőse számára életre szóló élmények színterei. S ott fenn a havasokban, esti tábortüzek mellett megelevenedtek a soproni regős-cserkész korszak tiszta forrásból merített népdalai, irredentának bélyegzett hazafias énekei, katonanótái vagy kesergői, s szabadon számyalhatott minden, mi „otthon" tiltva volt.

Molnár János soha el nem múló érdeme, hogy nemcsak az igei üzenetet, nemcsak egyházi énekeinket, de népdalkincsünk és irodalmunk megannyi gyöngyszemét is generációk egész sora számára továbbadta -örökítette. Idős korában is irigylésre méltó volt memóriája, tisztán csengő énekhangja, szép magyar beszéde. És mindenek mellett csodálatra méltó volt az egész lényéből csak úgy sugárzó, kivétel nélkül mindenki felé áradó határtalan szeretete és jósága! Nem kímélte erejét s idejét, hogy a rendszeresen tartott istentiszteletek, bibliaórák, hittanórák mellett, az évtizedek során már megszámlálhatatlan keresztelés, konfirmáció, esketés, temetés, családlátogatás mellett, a Vásárhely kórházaiba beutalt, más vidékekről származó evangélikus híveket, de sokszor vadidegen, betegségben szenvedő magyar embereket betegágyuknál is felkeressen, s elvigye hozzájuk nemcsak szóban, de 10-12 példányban indigóval legépelve éppen aktuális igehirdetését, a vigasztalás igéit.

Vitathatatlan, hogy Molnár János egy Marosvásárhellyel összenőtt fogalom lett, személye pedig nemzedékek egész sorának volt példaképe. Ezért tisztelték őt még az idegenek is, és adóztak neki kényszerű módon elismeréssel akár ellenségei. És minden anyagi nyomorúság mellett, és minden lelki szorongattatás és nemzetiségi elnyomatás mellett és ellenére, akkor még volt egy összetartó, egymással szolidáris közösség, melyben megvolt

a megmaradáshoz szükséges számbeli erő és tudásbeli tőke, s főként egy olyan régi és szent értékrend, melyben az igazság igazság, s a hamisság hamisság volt. S mindezen értékek és értékrend fenntartásában és megmaradásában Molnár János érdemei elévülhetetlenek.

Aztán felfordult a világ. Mert közben, szinte észrevétlenül, de felnőtt egy istentelennek nevelt nemzedék, és felnőtt egy gyűlöletre nevelt nemzedék is. És közben kihalt egy, a régi világból jött és az új világban már nem szívesen látott nemzedék. Közben soha nem látott drámai módon egyik napról a másikra eluralkodott a szegénység, és úrrá lett a kilátástalanság. Közben nem születtek meg azok, akiknek meg kellett volna születniük, és elmentek, akiknek itt kellett volna maradniuk. Amikor észrevettük a kórt, már mindenki futott. És mert egyre kevesebben maradtak, egyre többen kezdtek egyre inkább félni, és csak vándorolt ki végeláthatatlan sorokban boldog, boldogtalan…

Elsőként a Moldvába való kényszerkihelyezés és szakmai ellehetetlenülés elől vándorolt ki országhatáron túlra az egyik gyermek. Másodikként az, kit szíve húzott választottjához s egy olyan országba, ahol még becsülete volt a szorgalomnak és a pontosságnak. Harmadikként az távozott, kinek már félni kellett azért, mit oktatott, s ki egyre inkább érezte a fenyegetés hideg levegőjét. Negyedikként az ment el, kinél nem tehetségét, de nevét nézték s találták elégtelennek a felvételin. Kiötödiknek ment, már menekült. A gimnáziumban és az egyetemen politikai alapon fegyelmit fegyelmi követett, s ez így folytatódott a továbbiakban is . S otthon már csak egy maradt, hogy aztán hatodikként távozzon, belefáradva az évtizedes gáncsoskodásba, sunyi provokációkba, kiforgatva kedves otthonukból. Végül is így lett kiforgatva ellehetetlenítéssel, mocsokba mártással, fenyegetéssel, fondorlattal egyik a másik után, s így lett sok ezer és tízezer földijével együtt mind a hat testvér kiforgatva a szülőföldből.

Molnár Jánost sokszor megakadályozták abban, hogy külföldre menjen, és sokszor felszólították arra, hogy menjen, de végleg, de úgy, hogy vigye magával egész családját! De ezt sem ő, sem felesége nem akarta. Pedig 1989 decemberében már-már szinte sikerült őket is kituszkolni Erdélyből, hiszen már kezükbe nyomták a végleges kitelepedésre szóló útlevelet. Aztán jött a forradalomnak nevezett nagy eufórikus pillanat, néhány nap, egy-két hét, s visszaadták az útlevelet. Béldi Mária élete legboldogabb pillanatának nevezte azt a napot, mert – mint mondta – nem kellett elhagyniuk Erdélyt.

De Molnár János és Béldi Mária homloka egyre ráncosabb, szíve egyre fájóbb lett, látva s tapasztalva, hogy napról napra kevesbül a remény gyermekeik s mások hazatérésére. Látták s tapasztalták, hogy ha sok minden meg is változott az országban, de a tudatos és fondorlatos elüldözés praktikái ugyanúgy, sőt, kifinomultabban működnek tovább. S ami mindezek mellett talán a legfájóbb volt, azt látni, hogy akik Molnár Jánosról példát vettek, tőle erőt, hitet, kitartást és reménységet merítettek, immár azoknak többsége is mind elment. Kevés maradt az olyan, egymás terhét viselni hajlandó, szeretetet és jóságot sugárzó ember, aki elhivatással és küldetéssel él. S Molnár János és Béldi Mária fájdalmát csak fokozta az, hogy a belőlük egy életen át mindenki irányába kiáradó szeretetből és jóságból oly keveset kaptak vissza.

Hogy ne tudta volna Molnár János és Béldi Mária, hogy gyermekeik, mikor útnak indultak, igazából nem a szülőföldet, és nem Erdélyt hagyták el, hanem a számukra idegennek érzett országot, a gyűlölt idegen hatalmat, az embertelenségtől átitatott rendszert. Tudták, hogy szétszóródva hetedhét országba, külön-külön mindegyik őriz egy darabkát abból, mit együtt és összerakva még úgy hívtak, hogy a régi világ, s benne a „régi Vásárhely", s ezen belül egy ember, akit Molnár Jánosnak hívtak.

Amikor egyik fia messze földre menekült, Molnár Jánoséneket küldött utána: „Otta messze tájon, árván, hontalan, / Halld meg a kiáltást, fiam, fiam! / Vár atyád szerelme, vár rád vigasza, / Jöjj a messze tájból, óh jöjj haza!"

S íme, most hetedhét országból összesereglettek az eltávozottak. Nem visszajöttek, – csak temetni jöttek. Molnár János temetésére jöttek gyermekei és unokái, ismerősök és barátok, tisztelők és őt becsülők.

Molnár János, aki Istentől egykor elhivatást kapott, majd küldetést, s aki egész életét ez elhivatás szerint élte azok között, kikhez küldetett, újból hívó szót hallott. Egy távoli, de egyre tisztábban kivehető szót, a Mennyei Atya hívó szavát, ki nem a Bükk alji szülőföldjére, nem Miskolcra, sem Sopronba, s nem is Nyíregyházára hívta őt, hanem a Mennyei Otthonba. És Ő hallgatott a szóra, és elindult.

Köszönjük Istennek, hogy emberi léptékben mérve szép hosszú élettel, rendkívüli egyéniséggel, nemes emberi tulajdonságokkal, számtalan dologban tehetséggel áldotta meg őt. Köszönjük Istennek, hogy hozzá való, igaz élettársat adott neki, akivel 60 esztendőt boldog házasságban, egymásért való rajongásban, másokra is kiáradó szeretetben élt meg. Köszönjük Istennek, hogy házasságukat hat gyermekkel, s az azoktól származó tizenöt unokával és immár nyolc dédunokával áldotta meg. Köszönjük atyai jóságát, oly sokszor útra indító áldó kezét, forrón szerető csókjait. Köszönjük Istennek, hogy a hosszú évtizedek során neki sok jó barátot, hűséges társat, igaz embert adott. Köszönjük, hogy élete nem volt hiábavaló, s hogy nemzedékek egész sora őrzi, viszi, s adja tovább mindazt, amit tőle kapott.

Köszönjük Istennek, hogy eddig nekünk ajándékozta ezt a csodálatos embert!

S most, amikor sírjánál megállunk főhajtással, kérjük, bocsássa meg nekünk feléje kimutatott gyarló emberi hibáinkat, gyakorta iránta tanúsított türelmetlenségünket, főleg háládatlanságunkat. S ha netán emberi természetéből fakadóan ő hibázott, netán tudatlanul is vétkezett volna bármivel bárki ellen, kérjük Istent, mutassa meg néki kegyelmét és irgalmát.

Isten adjon neki megérdemelt nyugalmat, örök békességet! Isten adjon nekünk Vele való boldog viszontlátást!

Utoljára 1996-ban, a szülők 50. házassági évfordulóján volt együtt hiánytalanul a család
Balról jobbra: Molnár János és Béldi Mária, valamint gyermekeik: János, Péter, Pál, András, Mária és Tamás

"...újból hívó szót hallott, a Mennyei Atya hívó szavát... és elindult."

Decz Jolán
1932–2006

Decz (szül. Saly) Jolán 1932. október 20-án született az Egerhez közeli Sirok községben. Nyolcan voltak testvérek, két fiú és hat lány, - ő volt a hetedik. Szülei földművesek voltak, édesapja az I. világháborúban megsérült, amiért kitüntetést kapott. A II. világháborúban akna csapott az udvarukba, s ott lelte halálát. Elemi iskoláinak elvégzése után a helybeli fémműveknél állt munkába, ahol 1966-ig dolgozott. Ugyanebben az évben meglátogatta Eskilstunában élő nővérét, s ez alkalommal menedékjogot kért Svédországban. A Bolinder traktorgyárnál helyezkedett el, ahol öt évig dolgozott. Még 1966. július 2-án feleségül ment az ózdi születésű Decz Miklóshoz, akivel 40 évet élt boldog házasságban. 1971-ben kislányuk született, akit Katarinának keresztelték. Hosszabb időt dolgozott az eskilstunai önkormányzatnál (kommünnél), majd onnan is ment nyugdíjba. Az utolsó három évben sokat betegeskedett, de minden orvosi segítség ellenére 2006. december 9-én megtért Teremtőjéhez. Temetésére 2007. január 6-án került sor az eskilstunai Sankt Eskils temetőben, a Ljusets kápolnában, ahova családja, rokonai és barátai mellett ismerősök, szomszédok, gyülekezeti tagok, az eskilstunai magyar közösség tagjai kísérték el utolsó útjára. Isten adjon neki örök nyugodalmat!

Boros Magdolna
1933–2007

Boros (szül. Szőcs) Magdolna - Szőcs Piroska és Szőcs György gyermeke - 1933. március 15-én született Kolozsváron. 1940-ig tordai lakos, iskoláit is ott végezte. Észak-Erdély visszatértével a család Nagyváradra költözött; itt folytatta iskoláit, végül a Pedagógiai Leányiskolában tanítónői képesítést nyert. 1952-ben kihelyezték a Bihar megyei Szalacs községbe tanítónőnek, majd 1953-ban a nagyváradi Fáklya napilapnál helyezkedett el, ahol előbb irodai titkárként, később korrektorként dolgozott 34 éven át, nyugdíjazásáig. Kötetlen munkaidőben dolgozott, délutántól másnap kora hajnalig, mígnem elkészült az újság. 1956-ban házasságra lépett Boros Mihállyal, akivel 51 évet boldog házasságban élt. 1961-ben házasságukból egy fiúgyermek született: György. 1993. augusztus 20-án férjével együtt családegyesítés címén Svédországban élő fiához és annak családjához költözött. Fia, valamint menye Mária és két unokája, Tamás és Mónika szeretettel vették körül őket. Bekapcsolódtak a helyi magyar egyesület és az itteni protestáns gyülekezet életébe. 2007. március 11-én váratlanul elhunyt. Búcsúztatására 2007. március 22-én a halmstadi Västra-temetőben a St: Katarina kápolnában került sor, majd a Snöstorp-temetőben helyeztük nyugalomra. Isten adjon neki örök békességet!

Özvegy imádsága

Itt állok előtted, hatalmas nagy Király, akinek székéből ítéletnek szava hangozik. Elvetted mellőlem az én támaszomat, elvetted én tőlem az én jó páromat, s mint megtépett szőlővessző, kietlenül állok a nagy pusztaságban. Uram, egyedül Te tudod, miért cselekvéd ezt, s nehéz bánattal bár és könnyekkel szememben, de megnyugszom a Te akaratodban, mert tudom, hogy Te áldasz akkor is, mikor sujtoló vessződet bocsátod le reánk. Nem keresem Uram, miért fosztál meg engemet szerető páromtól, s miért kelle nékem gyászruhát öltenem, de Tehozzád fordulok, ki vigasztalást nyújtasz a gyászbaborult lelkeknek, ki támogatod az elesendőket, ki erőre juttatod az erőteleneket. Én pedig, jó Atyám, özvegységre jutva, oly igen epedezem a Te kegyelmed ilyen javainak kitöltéséért. Végy hát jó Atyám karjaidba engemet, s védj és oltalmazz nehéz hányatásaimban, hogy el ne csüggedjek végképpen, s el ne essem, ha egyedül kell járdalnom földi pályámnak ösvényein. Légy hát Atyám én nekem is támaszom, légy éltemnek napja, hogy kibontakozva a sötétségből, a megnyugvás hajnali sugára töltse be szívemet. Benned bízom, s nem hagylak el Téged. Te se hagyd magára szegény gyermekedet. Ámen.

(Csiky Lajos Imádságoskönyve 1912-ből)

Borzás István
1919–2006

Borzás István 1919. augusztus 3-án egy hétgyermekes család utolsóelőtti gyermekeként született a Maros-Torda megyei Nyárádkarácsonyfalván. Szüleinek nagy áldozatvállalásába került a 4 fiú- és 3 leánygyermek nevelése, ezért Istvánt 12 éves korában beadták inasnak egy jónevű marosvásárhelyi asztalosmesterhez, ahol egy életre szóló szakmát szerzett. Az inasévek sok nélkülözéssel jártak: a műhelyben a gyalupadon aludt, s a szomszédban levő pékségből az eladatlan és már megszáradt cipókból kapott olykor egyet-egyet. 1940-44 között, az Észak-Erdélybe visszatért magyar világban csendőr volt, majd 1945-től újból az asztalosmesterséget űzte Marosvásárhely egyik bútorgyárában, a későbbi Ilefor-ban, majd az Imatex-ben, s innen is ment nyugdíjba. 1949-ben feleségül vette a Gyímesközéplokon született Péter (anyja nevén Tankó) Ilonát, aki nemcsak a csángó kultúrát hozta magával a családba, hanem az olvasás, a könyvek szeretetét is. Házasságuk első éveiben saját kezűleg házat építettek az Állomás- (később Dózsa György) utcában, ahol 40 nehéz, és mégis boldog évet éltek együtt. Házasságukat Isten egy leánygyermekkel áldotta meg, az 1950-ben született Magdival, aki férjével, Bodoni Jánossal és gyermekeikkel együtt 1986-ban Svédországba menekült. Az 1990-ben otthon bekövetkezett változások után Borzás István és neje Svédországba, Gislavedben élő lányukhoz és annak családjához költöztek. Boldogságuk rövid ideig tartott, hiszen felesége, aki már betegen érkezett az "új hazába", még ugyanabban az évben, 1990 decemberében elhunyt. A család később Halmstadba, majd Åledbe költözött. Borzás István nem tudta megszokni az új környezetét, ezért többször is megpróbált hazatelepedni, de már az otthon sem volt a régi. 2006. december 28-án csendesen megpihent. Családja, rokonai és ismerői 2007. január 11-én vettek tőle végső búcsút a halmstadi Västra-temető St: Anna kápolnájában. Hamvai Marosvásárhelyen, a köztemetőben, felesége sírjába kerülnek örök nyugalomra. Béke vele!

ISTENTISZTELETI NAPTÁR

2007. ÁPRILIS - JÚNIUS

ÁPRILIS

01-06		*HOLZHAUSEN*	*Ifjúsági konferencia (EMEIK)*	
07	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	17:30	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
08	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
13	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	úrvacsora
14	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
15	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
21	13:00	TALLINN	Toomkirik	úrvacsora
22	13:00	HELSINKI	Alppila-templom	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
28	12:00	VÄSTERÅS	Helyszínről Info a 021-12 09 91-es telefonon	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
29	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	

MÁJUS

05	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	17:30	KRISTIANSTAD	Magyar Ház	
06	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
12	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
13	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
17-20		*TÅNGAGÄRDE*	*Pünkösdi gyülekezeti napok*	
20	11:00	TÅNGAGÄRDE	Trogared *Konfirmáció*	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
26	12:00	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
27	11:00	STOCKHOLM	Fr.Ref.Kk.	úrvacsora

JÚNIUS

02	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	17:30	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
03	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
08	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	
09	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
10	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
16	12:00	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
17	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	
21-24		*TÅNGAGÄRDE*	*Önképzőkör nyári tábora*	
24	10:00	TÅNGAGÄRDE	Gyül. Otthon *Táborzáró istentisztelet*	

2007 májusától västerâsi istentiszteleteink új helyszíne: az Ansgarskyrkan

A TEMPLOMOK ÉS MÁS ISTENTISZTELETI HELYEK CÍMEI

BORÅS	Hässleholmskyrkan	Vånglängdsgatan 3
ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
HALMSTAD	Andersbergkyrkan	Grönevångstorg
HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgatan 27
JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kyrk.	Torpaplan
LJUNGBY	Szent István templom	Bolmstadsvägen 21
MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	Humlegårdsgatan 13
TÅNGAGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	Äspered felé (40-es útról)
VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32
VÄXJÖ	Johannesgården	Paradvägen 4

Felhívjuk híveink, olvasóink figyelmét, hogy az istentiszteleti naptárban közölt időpontok rajtunk kívülálló okok miatt változhatnak, ezért kérjük, az esedékes istentisztelet előtt szíveskedjenek a gyülekezeti felügyelőknél vagy internetes honlapunkon (www.keve.se) tájékozódni.

Talán mégis lesz….

Reménykedünk, hogy talán mégis lesz Magyar Szenior Otthon. Néhány hete ugyanis az a vállalat, amely két évvel ezelőtt, minden indoklás nélkül megszakította velünk a tárgyalásokat a Magyar Szenior Klub közelében lévő lakások kiadásáról, most jelentkezett, és felújítottuk a megbeszéléseket. Ez talán a Stockholmban (és egész Svédországban) az ősszel végbement „rendszerváltásnak” köszönhető. Mindenesetre most nagyon jók a kilátásaink arra, hogy 18 darab egyszobás lakást, (26 négyzetméter, ebben lakószoba, fürdőszoba, pentry) két emeleten szétosztva, a hozzájuk tartozó közös helyiségekkel együtt bérbe tudjunk venni. A házba két évvel ezelőtt az észtek már beköltöztek és megalakították az „Észt szenior otthont”. Terveink szerint a közeljövőben elkezdjük a lakások és egyéb helyiségek felmérését, hogy hol, mit kell átalakítanunk ill. kijavítanunk, és bízunk abban, hogy az érdeklődők is minél előbb megnézhetik a lakásokat. Ezeknek tervrajzát, a lakbér nagyságát és a bérbevételi feltételeket írásban minden érdeklődőnek megküldjük.

Akinek a tervbe vett Magyar Szenior Otthonnal kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, kérjük, hogy keresse meg Palotai Máriát, a 0707-454558-as telefonon, vagy e-mail-ben az ungersktseniorboende.ab@telia.com címen.

MEGHÍVÓ

A **Stockholmi Önképzőkör** 2007. június 20–24. között rendezi **20. nyári táborát** Tångagärdén. Egyik fő téma az elmúlt 20 év táboraira való visszapillantás lesz, másik pedig a magyar médiumok szerepe a magyarság globalizációjában. A svédországi és kárpát-medencei vendégek meghívása folyamatban van. Folytatjuk a zenei vetélkedők sorozatát. Vendégelőadó zongorázik. Folytatjuk kiállítássorozatunkat. Protestáns istentiszteletet tartunk a Trogared templomban vasárnap, június 24-én. A későbbiekben részletesebb programot is közzéteszünk az Önképzőkör készülő honlapján és a SMOSZ következő Híradójában.

Napi részvételi díj felnőtt személyenként 120:-kr. Jelentkezni lehet május közepétől június 15-ig Went Idánál a (+46)-8-66 246 88-as telefonszámon vagy az iratos@chello.se drótpostacímen, illetve Sántha Juditnál a (+46)-8-91 72 23-as vagy Szentkirályi Csagánál a (+46)-8-89 77 50-es telefonszámon.

Mindenkit nagyon sok szeretettel vár az Önképzőkör vezetősége.

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja – Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning Ungramas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik negyedévente – évi 4 szám
(Utkommer kvartalsvis – 4 nr per Ír)

Nr. 1, årgång XV. évfolyam 1. szám
Mars 2006 március

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál

Granövägen 126
S–151 64 Södertälje / Stockholm/
Telefon/Fax: +46-(0)8-550 160 66

E-mail: ujkeve@telia.com
április 15-től**: ujkeve@keve.se**
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda (Tryckeri):
KGM Datadistribution AB
Göran Lönndahl, VD
Tel: +46 8 726 56 01
e-mail:goran@kgm.se
http://www.kgm.se

Példányszám (Upplaga)
1 000

Egyházfenntartási járulékot vagy támogatást fizető tagjainknak a lapot térítésmentesen küldjük.
A közösségünkhöz nem tartozó, de az Új Kéve iránt érdeklődő olvasóinkat kérjük, tájékoztatásért forduljanak Pap Iván országos pénztárosunkhoz:
181 30 LIDINGÖ, Frisksportarvägen 2
Tel: 08–731 83 60 Fax: 08–731 08 28

Postgiro számlaszámunk:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047–3

MÁS ÉSZAKI/BALTI ORSZÁGOKBAN ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK MEGBÍZOTT VEZETŐI
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn / Tartu
BÁN ISTVÁN
EE-50013 TARTU Pohla 13-1
Tel: +372–740 54 55 Mobil: +372–506 96 42

FINNORSZÁG – Helsinki / Turku
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32
Tel: +358–19231242 Mobil: +358–409607559

POSTTIDNING
az kéve B
UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET
Returadress: 151 64 SÖDERTÄLJE Granövägen 126

Élet – halál Vincze László grafikája

Dsida Jenő

ÚT A KÁLVÁRIÁRA

Reszkető, enyhe fény sugárzik.
Egy felhő lassudan megyen.
A lélek fáj, a fény sugárzik.
Valaki ballag a hegyen,
hűs homlokáról fény sugárzik
s szemét lehúnyja: – úgy legyen!

Elszállt szerelem illatától
kövér és fűszeres a lég.
Halott szerelem illatából
soha, de sohasem elég.
Bomló szerelem illatából
sejti a szív, hogy itt a vég.

A seb szép csöndesen begyógyult,
– ó, angyalok bús kék szeme! –
a seb már nem sajog, begyógyult,
– ó, halkan buzgó, mély zene! –
a seb már régesrég begyógyult
és mintha mégis vérzene.

Valaki lépked, felfelé tart.
Bozót közt víg madársereg.
Valaki lassan felfelé tart.
Tövisről vérharmat csepeg.
Valaki fel, a csúcs felé tart,
hogy önmagát feszítse meg.